

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA MATEMATIKY, FYZIKY A TECHNICKÉ VÝCHOVY

Pranostiky v pracovních činnostech
na malotřídní škole

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Michaela Melichová

Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: Prof. PaedDr. Jarmila Honzíková, Ph.D.

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 27. dubna 2022

.....
vlastnoruční podpis

V první řadě patří poděkování mé vedoucí diplomové práce (dále DP) Prof. PaedDr. Jarmile Honzíkové, Ph.D. za její cenné rady, ochotu a pozitivní přístup, kterým mě k činnosti motivovala. Děkuji vedení školy a kolegům ze ZŠ, že se mnou spolupracovali. Dále bych chtěla poděkovat i svým žákům, díky nimž jsem mohla zrealizovat praktickou část DP. Poslední velké poděkování patří mé rodině za velkou trpělivost při psaní této práce.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	3
ÚVOD	4
1 PRANOSTIKY V ČESKÝCH ZEMÍCH V HISTORICKÉM KONTEXTU.....	5
1.1 VZNIK A VÝVOJ PRANOSTIK	5
1.2 PRANOSTIKY V ŽIVOTĚ NAŠICH PŘEDKŮ	5
1.3 DATOVÁNÍ V PRANOSTIKÁCH	6
1.4 DĚLENÍ ROKU NA ČTYŘI ROČNÍ OBDOBÍ	6
1.5 DĚLENÍ DNE	6
2 VÝZNAM PRANOSTIK	8
2.1 VÝKLAD POJMU PRANOSTIKA	8
2.2 HLAVNÍ SKUPINY PRANOSTIK	9
2.3 FRAZELOGIE	10
3 ŠKOLNÍ ROK Z HLEDISKA PRANOSTIK	11
3.1 VÝZKUM PRANOSTIKY	11
3.2 PRANOSTIKY JAKO NÁMĚTY PRO PRACOVNÍ ČINNOSTI. – KOLEKTIVNÍ PRÁCE	27
3.2.1 Září.....	27
3.2.2 Říjen.....	29
3.2.3 Listopad	34
3.2.4 Prosinec	36
3.2.5 Leden	41
3.2.6 Únor.....	44
3.2.7 Březen.....	46
3.2.8 Duben	48
3.2.9 Květen.....	52
3.2.10 Červen.....	54
3.3 PRANOSTIKY JAKO NÁMĚTY PRO PRACOVNÍ ČINNOSTI – SAMOSTATNÁ PRÁCE	56
3.3.1 Podzim	56
3.3.2 Zima	68
3.3.3 Jaro	80
3.3.4 Léto	92
ZÁVĚR.....	96
RESUMÉ.....	97
SEZNAM LITERATURY	98
SEZNAM OBRÁZKŮ	101
PŘÍLOHY	I

SEZNAM ZKRATEK

DP – diplomová práce

MŠ – mateřská škola

ZŠ – základní škola

ÚVOD

Diplomová práce na téma „Pranostiky v pracovních činnostech na malotřídní škole“ byla vytvořena na základě zkušeností a práce učitele na základní malotřídní škole. Žáci jsou zde rozděleni do dvou tříd. Do první docházejí děti 1. a 2. ročníku základní školy, do druhé třídy děti 3., 4. a 5. ročníku.

Diplomová práce obsahuje v první kapitole Pranostiky v českých zemích v historickém kontextu, kapitola je rozdělena do několika podkapitol. Podkapitoly ukazují vznik a vývoj pranostik, pranostiky našich předků, datování a rozdělení dne a roku.

Druhá kapitola přibližuje význam pranostik, vymezuje pojem pranostika, ukazuje rozdělení pranostik do hlavních skupin a definuje vědu o frazeologii.

Třetí kapitola Školní rok z hlediska pranostik rozděluje školní rok podle ročních období a kalendářní měsíců od září do června (vymezení školního roku). Obsahuje výzkum, který ukazuje, jak žáci chápou a vysvětlují si pranostiky a rozumějí jim.

Dále jsou kalendářní měsíce rozděleny do dvou částí, teoretické a praktické. V teoretické části je popisován každý měsíc podle významných dní. Uvedené pranostiky se vztahují k danému měsíci. Z uvedených pranostik vždy jedna inspiruje danou skupinu třídy ve skupinové i individuální práci.

V druhé, praktické části, jsou uvedeny pranostiky, které slouží jako náměty pro výrobky žáků, zde jsou i dané pracovní postupy a fotografie hotových prací.

Diplomová práce obsahuje popisy výrobků z papíru, drobného, textilního a přírodního materiálu, ve kterých jsou použity kombinace různých technik, dále práce z keramické hlíny, které se od sebe liší zpracováním keramické hlíny (šňůrková technika, výroba z plátů, prostorové práce), také jinou formu glazování (burel, glazury), či použití skleněné drtě.

Diplomová práce je doplněna pouze o fotografie pořízené autorem práce.

1 PRANOSTIKY V ČESKÝCH ZEMÍCH V HISTORICKÉM KONTEXTU

„Moudrost, zkušenost a nejužší spolužití člověka s přírodou, to jsou základní prvky, které během dlouhých let a za pomoci lidového daru básnivého vytvořily pranostiky, přísloví a pořekadla, která vyšla ze života, aby sloužila životu. Jako každá dobrá zkušenost staly se pranostiky odkazem, který starý otec odevzdával svému synu, ten opět zase svým dětem, dědily se tedy z pokolení do pokolení, měnily se, zhušťovaly, doplňovaly, v básnivých myslích byly odívány pestřejším a pestřejším slovním šatem, a dochovaly se tak na naše časy. Nejsou tedy pranostiky něčím náhodným, jen letmo vymyšleným a neužitečným. Pracovní de mnohých generací tu zanechal stopu, životní míza našich předků tu dochovala mnoho z kmenových i individuálně lidských charakterů, léty kontrolovaná zkušenost pak dala tu základ k mnohému vědeckému poznatku. Takto se staly pranostiky vzácnou památkou na dávné naše předky, na jejich citění i myšlení a na jejich hlubokou lásku k přírodě. V pranostikách ožívají staletí. A proto ještě dnes můžeme čerpat z jejich moudrostí, z jejich úcty k dějům přírody, vybírat nabádavá zrnka pro svou práci.“¹

1.1 VZNIK A VÝVOJ PRANOSTIK

Nejstarší známe pranostiky, které jsou známé z ústní lidové slovesnosti, datují se do období starověké Mezopotámie, kde byly nalezeny na hliněných tabulkách zapsané klínovým písmem. Můžeme předpokládat, že pranostiky vznikaly už v počátcích vývoje lidské společnosti, kdy se předávaly v ústním podání z generace na generaci. Jejich písemné záznamy datujeme v našich podmínkách od 15. století.

1.2 PRANOSTIKY V ŽIVOTĚ NAŠICH PŘEDKŮ

Obyvatelé na našem území se od nepaměti zabývali zemědělstvím a chovem dobytka, jejich život závisel výhradně na přírodě, a proto se snažili podle svých sil a schopností vypořádat její zákonitosti. Z dlouhodobých pozorování vznikala přísloví a pořekadla, kterými se naši předkové řídili. A tak se staletá moudrost, dochovala až do dnes. (Pejml, 1941, s. 5-6.)

¹ PEJML, K., Pranostiky, s. 1.

Dříve žili lidé ve velmi úzkém vztahu s přírodou, soužití s přírodou znamenalo bohatost úrody. Lidé byli odkázáni na vlastní výrobu potravin, kterou potřebovali k přežití. Důležitá v této době byla znalost přírodních změn a počasí.

„Osvojení a znalost určitého profesně orientovaného souboru pranostik náležely v minulosti k základnímu vzdělání lidových vrstev. Právě pro dosažení snadné zapamatovatelnosti jsou pranostiky obsahově značně zahuštěné, nikdy však na úkor srozumitelnosti. Funkci účinné mnemotechnické pomůcky pro šíření a zapamatování těchto informačních celků někdy úspěšně plní četné poetismy, metafory, užívání slov ve víceméně nezvyklém přeneseném významu a v poslední řadě jejich častá veršovaná podoba.“²

1.3 DATOVÁNÍ V PRANOSTIKÁCH

Dnešní způsob datování, pomocí pořadových čísel dnů v měsíci, se u nás vyskytl již ve 13. století, ale dlouho se neužíval. Většinou spolehlivým časovým signálem byli jednotliví svatí nebo církevní svátky.

V naší republice platí od roku 1829 Staročeský všeobecný kalendář zpracovaný Františkem Palackým jako základ datování jmen svatých a ostatních církevních svátků.

1.4 DĚLENÍ ROKU NA ČTYŘI ROČNÍ OBDOBÍ

Je zajímavé, že naši předkové neřadili pranostiky podle astronomického rozdělení roku, ale počátky čtyř ročních dob se vztahovali ke křesťanským svátkům.

- počátek jara – sv. Petr 22. 2.
- počátek léta – sv. Urbana 25. 5.
- počátek podzimu – sv. Bartoloměj 24. 8.
- počátek zimy – sv. Chrysogona 24. 11.

Staročeské vymezení ročních dob je více přirozené a neobsahuje přesnou spojitost s klimatickým rázem. Naši předkové byli těsněji spjati s přírodou nežli současní lidé. (Vašků, 1998, s. 27-28.)

1.5 DĚLENÍ DNE

Staročeské dělení dne se od současnosti liší tím, že nový den se počítal ne od půlnoci, ale již od západu slunce.

² VAŠKŮ, Z., *Velký pranostikon*, s. 15.

„Ze stejných důvodů se proto i dnes odbyvá tradiční mikulášská nadílka již večer 5. prosince a ze zcela stejných příčin byl dříve Štědrý večer již součástí oslav největšího vánočního svátku – Narození Ježíše Krista.“³

Lidové dělení dne bez použití hodin:

- bílý den – doba od východu do západu slunce
- dopoledne – doba od východu slunce do okamžiku, kdy slunce stojí nejvýše nad obzorem
- odpoledne – doba od okamžiku, kdy slunce stojí nejvýše nad obzorem do západu slunce
- stmívání – doba od západu sluce do úplného setmění
- večer – první část noci po západu slunce
- půlnoc – střed noci
- kuropění – část druhé poloviny noci navazující na půlnoc až do svítání
- svítání – doba rozednávání až do východu slunce
- ráno – první polovina dopoledne
- předpolednem – druhá polovina dopoledne
- poledne – část dne, kdy slunce stojí nejvýše nad obzorem
- popoledni – první polovina odpoledne
- navečer – druhá polovina odpoledne (Vašků, 1998, s. 28-29.)

---

³ VAŠKŮ, Z., *Velký pranostikon*, s. 28.

2 VÝZNAM PRANOSTIK

2.1 VÝKLAD POJMU PRANOSTIKA

Pranostiky vznikaly jako projevy lidového pozorování, poznávání přírodních jevů, podmínek a počasí.

Slovo pranostika vzniklo z původního řeckého slova prognósis, což byl ve starověkém Řecku název používaný pro určité druhy předpovědi. (Vašků, 1998, s. 14.)

Současný pojem pranostika musíme odlišit od převládajícího středověkého významu, který se používal ještě v první polovině 19. století, byla myšlena předpověď astrologická. *„Astrologické pranostiky v Čechách kvetly zejména v 15., 16. a 17. století, kdy jejich vyhlášenými autory byli především přední profesori vysokých škol pražských. Zakladatelem novodobého českého dějepisectví František Palacký o těchto dobách poznamenal: „Všichni hvězdáři byli tehdy astronomové i astrologové pospolu; pragnostikování, čili pranostikování, uvedeno bylo v učenou jakousi soustavu, a tou barvou, ač lichou, panovalo i osvícenějším duchům toho věku.“*⁴

Některé publikace definují pojem pranostika takto:

Ve Velkém pranostikonu definuje Zdeněk Vašků pojem pranostika: *„Pranostiky jsou dobově podmíněné užitkové útvary lidové slovesnosti, které vznikaly jako určitý výsledek lidového poznávacího procesu. Vyznačují se z pravidla obsahově značně zahuštěným slovním vyjádřením získaných a opakovaně využitelných zkušeností z nejběžnějších praktických oblastí života lidu a formálně vyznívají jako předpověď.“*⁵

V slovníku cizích slov pro nové století je uvedeno: *„Pranostika, řeč. Lidová průpovídka obsahující předpověď počasí nebo nějakou životní zkušenost.“*⁶

Ve Slovníku naučném je definice takto: *„Pranostika (z lat. prognosticatio) znamená vůbec předpovídání, a liší se od prorocství pouze tím, že nehledí obyčejně k časům příliš vzdáleným, nýbrž ne-li snad docela k jednomu (běžícímu) roku, tož nanejvýš k několika rokům po sobě jdoucím, kdežto prorocství obsahem rozličných věštek sahá i do budoucích staletí.“*⁷

V Masarykově slovníku naučném: *„Pranostika – předpověď, zejm. předpověď počasí, zvl. z lidového pozorování, a s ní související rada pro hospodářství, obyč. rýmovaná.“*⁸

⁴ VAŠKŮ, Z., *Velký pranostikon*, s. 13.

⁵ VAŠKŮ, Z., *Velký pranostikon*, s. 14.

⁶ LINHART, J., *Slovník cizích slov pro nové století*, s. 301.

⁷ RIEGER, F. L. *Slovník naučný P – Quousque tandem*, s. 356.

⁸ DVOŘÁČEK, J. *Masarykův slovník naučný*, s. 953.

2.2 HLAVNÍ SKUPINY PRANOSTIK

Pranostiky do hlavních skupin dělí v knize Velký pranostikon Zdeněk Vašků takto:

Hospodářské pranostiky – tvoří nejdůležitější a nejrozsáhlejší skupinu pranostik. Zemědělství je po staletí nejdůležitější hospodářskou činností. Nejrozšířenější druh hospodářských pranostik jsou **pranostiky rolnické**. Pranostiky byly doménou zemědělství celý středověk a i v 19. století, hospodářské pranostiky, které obsahují tvrzení o povětrnostních jevech a o počasí, zůstávají atraktivní ještě dnes. (Vašků, 1998, s. 16.)

„Jistý zvrat v pohledu na v pohledu na pranostiky způsobily až studie těchto útvarů lidové slovesnosti německého meteorologa a zeměpisce G. J. Hellmanna z konce 19. a počátku 20. století. Svým přínosem ovlivnili nejenom širokou plejádu dalších badatelů, ale v konečném důsledku způsobily i to, že prvotní a základní hospodářský význam pranostik ustupoval jejich ze souvislosti vytrženému, často jen dílčímu meteorologickému významu. Tak americký folklorista A. Tylor ve svých pracích z r. 1931 a z r. 1962 zařazuje mezi weatherproverbs (=příslíví o počasí) i přísloví a pravidla o úrodě.“⁹

Meteorologické pranostiky – z hospodářských pranostik se dále vyčleňují povětrnostní pranostiky – meteorologické, které se dále dělí na:

- **Pranostiky výročního cyklu** – Svatej Matěj, hodnej svatej – kožichy dolů!
- **Pranostiky krátkodobé předpovědi počasí** – Když volá zelená žabka, bývá rada kapka.
- **Pranostiky singulární** – jsou významnou podskupinou meteorologických pranostik (březnová zima, babí léto, vánoční oteplení)
- **Kompenzační, analogizující, korelační** – podrobnější dělení povětrnostních pranostik

Varovné pranostiky – při pěstování rostlin – v zahradnictví, vinařství, ovocnářství. K těmto pranostikám se nejvíce vztahují pranostiky ledových mužů Pankráce, Serváce a Bonifáce. Např.: Pankrác, Servác a Bonifác – ledový muži, poškozují ovocný květ i růži. (Vašků, 1998, s.17.)

Fenologické pranostiky – „Velice oblíbené a působivé jsou pranostiky fenologické, které obsahují informace o časovém průběhu periodicky se opakujících životních projevů

⁹ VAŠKŮ, Z., *Velký pranostikon*, s. 16.

živočichů a rostlin. Jejich předmětem je např. počátek intenzivního růstu trávy, počátek dozrávání jednotlivých druhů obilí, přilet a odlet stěhovavého ptactva, počátek jelení říje apod.“¹⁰

Na svatého Jiří, trávu nezastaví čtyři.

Kalendářní a časoměrné pranostiky – tyto pranostiky obsahují nástup slunovratu, rovnodennosti a hodnotí prodlužování dne.

Na svatého Tomáše, nejdelší noc je naše.

Pověrečné a nereálné pranostiky – vznikaly, tak že dřívější tvůrci pranostik střídali různé přírodní a společenské jevy s mystickými.

Osvítí-li při hrubé na Boží hod vánoční pana Faráře slunce, bude toho roku hojnost borého vína. (Vašků, 1998, s. 17.)

2.3 FRAZELOGIE

Frazeologie je věda zabývající se studiem, popisem frazémů (jedná se o slovní spojení, u kterého je základním znakem víceslovnost a stabilita, ustálenost, jde o rovinnou formální) a idiomů (rovinná sémantická). Oba pojmy lze považovat za jednotky, které jsou nositeli zakódované kulturní informace. Řadíme k nim pranostiky, rčení, pořekadla, přísloví. Frazeologie existuje jako samostatná vědní disciplína od druhé poloviny 20. století a nachází se v oblasti lexikologie.

„Frazeologické obraty jsou ustálená víceslovná pojmenování vyjadřující určitý obsah obrazně buď formou ustálené vazby slovesa a podstatného jména, nebo formou přirovnávání. K prvnímu typu patří příklady jako mít něco za lubem, dělat si šašky, ostrouhat kolečka aj. Jako doklady k druhému typu lze uvést: mít žízeň jako trám, pít jako duha, dělat jako kat apod.

Frazeologické obraty se uplatňují především v oblasti hovorové.

Časté jsou však i v publicistice. Ve stylové oblasti umělecké mívají funkci charakterizační, a to zvláště v řeči postav.“¹¹

¹⁰ VAŠKŮ, Z., *Velký pranostikon*, s. 17.

¹¹ HUBÁČEK, J., *Učebnice stylistiky*, s. 110.

3 ŠKOLNÍ ROK Z HLEDISKA PRANOSTIK

3.1 VÝZKUM PRANOSTIKY

Pranostiky, uvedené v této diplomové práci, jsou vybrané a seřazené podle měsíců ve školním roce.

Tato kapitola diplomové práce má za úkol zjistit, jak žáci jednotlivé pranostiky chápou a jak jim rozumějí, a dále vysvětlit, co znamená samotný pojem pranostika. Pranostiky v jednotlivých měsících jsou doplněny o komentáře žáků naší školy od 1. do 5. ročníku.

Na otázku „*Co je pranostika?*“, žáci zdlouhavě váhali a nevěděli, co odpovědět. Přiblížením známých pranostik – „Březen, za kamna vlezem.“, „Na svatého Jiří vylézají hadi a štíři.“, se již většina žáků zapojila do diskuse a zjistila, že některé známé pranostiky znají nebo je již někdy slyšeli.

Dále bylo vysvětleno, že se jedná o to, jak a čím se lidé dříve řídili, nevěděli také, jaké bude druhý den počasí. Nemohli se podívat na předpověď počasí v televizi, na internetu nebo v novinách, dříve takové možnosti nebyly. Tudíž se lidé řídili podle přírodních jevů nebo samotného počasí. Časem vznikaly různé pranostiky:

- O počasí:

V máji hřímoty nedělají trampoty.

Fučí-li na svatého Michala od severu nebo od východu, bude tuhá zima.

- Pranostiky na významné dny, na svátky svatých:

Po svatém Matouši – čepice na uši.

Svatá Viktorie obrázky na okna ryje.

- Pranostiky vztahující se ke zvířatům:

Divoké husy svačinu odnášejí a zimu přinášejí.

Leží-li kočka v únoru na slunci, poleze v březnu za kamna.

Pranostiky se předávaly z generace na generaci a dochovaly se až do současnosti.

Žáci v jednotlivých třídách – první třída 1. a 2. ročník, druhá třída 3., 4. a 5. ročník – vysvětlovali, jak danou pranostiku chápou, jak jí rozumějí či nerozumějí. Ve většině případů žáci pranostikám nerozuměli. Např.:

O Janu-li kukačka kuká, pěkný čas sobě vykuká.

U některých pranostik se žáci velmi pobavili. Např. u pranostik se jmény, která se vztahovala k jednotlivým žákům ve třídě, nebo pokud se jednalo o vtipné pranostiky:

Na svatou Kateřinu schováme se pod peřinu.

O svaté Dorotě uschne košile na plotě.

PODZIM

Pranostiky – září

Divoké husy svačinu odnášejí a zimu přinášejí.

1. třída:

Zvířata nebudou mít potravu; husy jsou bílé a přinášejí sníh; zvířata v lese se připravují na zimu; připravují si zásoby a pelíšky.

2. třída:

Začíná zima; nesmí se jít venku, odlétají ptáci do teplých krajin.

Je-li bouřka na Václava, dlouho teplo zvěstována.

1. třída:

Začne být teplo; bude ten den pršet; porostou houby, když je teplo, chodí se na ryby. Hovořilo se o sbírání hub, kdo z žáků je rád sbírá, kdo je rád jí. Ve třídě jsou také rybáři, kteří se chlubili svými úlovky. Jaké jídlo se z daných pochutin dá uvařit a kdo má co nejraději.

2. třída:

Bude ještě teplo; co když bouřka nebude, to už bude zima? Když je v září teplo, rostou houby.

Fučí-li na svatého Michala od severu nebo od východu, bude tuhá zima.

1. třída:

Bude zima; fouká hodně vítr, proto bude velká zima, když foukat nebude, tak nebude sníh?

2. třída:

Na můj svátek je pranostika?; Na podzim často fouká vítr. Jak to mohli poznat takhle přesně na den?

Po svatém Matouši – čepice na uši.

1. třída:

Musíme si vzít čepice, aby nám nebyla zima na uši; začíná zima; to si budeme pamatovat, že na Matouškovo svátek máme už nosit čepice – Po svatém Matouši – čepice na uši.

2. třída:

Začíná zima; musíme se teple oblékat; nosit čepice.

Když je vlhko v září, v lesích houbám se daří.

1. třída:

Rostou v lesích houby; chodíme sbírat houby do lesa. Dlouze se diskutovalo na téma houby, kdo rád houby sbírá, kdo ne. Jaké houby známe, které jsou jedlé, které houby jsou jedovaté.

2. třída:

V lese rostou houby. Názory se shodovaly s první třídou, pokud jsme diskutovali na téma hub a na jejich dělení. Kdo rád houby sbírá, kdo je rád jí a kdo ne.

Hafají a kvílí-li nápadně lišky, brzy nato déšť přijde. (lesní zvěř)

1. třída:

Lišky hafají? Kdyby zde bylo – hafají psi – tak bude pršet pořád?

- Jaká znáte jiná lesní zvířátka? – jelen, zajíc, veverka, divoké prase, datel, ježek, srnka

2. třída:

Lišky? Hafají a kvílí? Hafají psi i lišky? Kdo další žije v lese? Bylo uváděno správně jako v přírodovědě rodové i druhové jméno – prase divoké, veverka obecná, jelen sika, srnec obecný, datel černý, jezevec lesní, ježek západní, mravenec lesní,...

Pranostiky – říjen

Říjnové nebe plné hvězd má ráno plná kamna.

1. třída:

Musí se ještě topit; ráno je ještě zima; my topíme v kotelně uhlím a dřevem, my máme topení takové, že otočíme jen kohoutkem. Pranostika nás svedla na druhy topení a čím lze topit.

2. třída:

V noci je jasno, jsou vidět hvězdy; ráno bývá už zima a musí se topit.

V říjnu hodně žaludů a bukvic oznamuje zimu víc.

1. třída:

Stromy mají hodně plodů, proto bude velká zima. Přiřazení plodů ke druhům stromů.

2. třída:

Když roste hodně plodů (žaludů a bukvic) na stromech, tak bude velká zima; když neporostou, tak nebude zima.

Když se táhnou ptáci blízko stavení, bude tuhá zima.

1. třída:

Ptáci cítí teplo z domů; odlétají do teplých krajin; dělení ptáků, kteří od nás odlétají do teplých krajin, a těch, kteří u nás na zimu zůstávají.

2. třída:

Přilétají k domům, dělají si hnízda na domech, odlétají do teplých krajin.

Když křížový pavouk se v říjnu ukrývá a nevylézá, není daleko do sněhu.

1. třída:

Schovávají se u nás doma; už i pavoukům by byla zima; pavouci přinášejí štěstí a nesmí se zabíjet, jen vynést je ven.

2. třída:

Když se schovávají pavouci a jiný hmyz, tak přijde brzo zima; začne brzo padat sníh.

Na svatého Šimoniše, přikluše k nám zima tiše.

1. třída:

Pomalou přichází zima; přiběhne zima a bude padat sníh.

2. třída:

Přichází zima; bude brzy padat sníh.

Svatá Terezie z rosičky nadělává perličky.

1. třída:

Ta musí být bohatá, jak je udělá?

2. třída:

Pravé perly? To by bylo dobré mít tolik perel, to by byli všichni jenom bohatí.

Pranostiky – listopad

Prší-li na den Dušiček, říká se, že duše zemřelých oplakávají své hříchy.

1. třída:

Tato pranostika u malých žáků vyvolala velké emoce, kdy vzpomínali na prababičky a pradědečky, kterým chodí zapalovat svíčky na hřbitov, nosí jim květiny, aby měli hezké hroby, vzpomínají na ně jako na hvězdičky, které na nás koukají každou noc z nebe. Oplakávají své hříchy, jako když zlobili? Ale všichni určitě nezlobili.

2. třída:

Znamená to, že jsou smutní, že by se rádi polepšili a napravili své hříchy.

Na svatou Kateřinu schováme se pod peřinu.

1. třída:

Když bude mít Kačenka svátek, tak nebudeme vstávat; v listopadu je ještě zima, budeme pod peřinou, aby nám bylo teplo.

2. třída:

Už je venku zima, doma se musí topit, zalezeme si do postele.

Radost Martina je husa a džbán vína.

1. třída:

Má radost, když dostane k obědu husu a víno. Znáte svatomartinskou husu? Jak se podává? S knedlíky – bramborové, kynuté, karlovarské a se zelím – bílé, červené. Víno si dají rodiče, tatínek s dědou pijí pivo. Jako dezert se dělají koláčky. Děti zazpívaly písničku:

To je zlaté posvícení,
to je zlatá neděle.
Máme maso a zas maso,
k tomu kousek pečeně.

2. třída:

Svatý Martin dostane husu a víno; na svatého Martina obědváme svatomartinskou husu s knedlíkem a zelím. Jaké znáte druhy knedlíků? Kynuté, bramborové, karlovarské. A zelí? Bílé, červené.

Přijede-li svatý Martin na bílém koni, metelice se honí.

1. třída:

Svatý Martin vozí sních; letos sních nepřivezl; přijel na koni hnědém a přivezl bláto; metelice se honí – venku fouká velký vítr.

2. třída:

Sněží, má padat sních, bývá velká chumelenice.

Padá-li listí v listopadu, jistě brzy přijde led, ale dlouho nebude.

1. třída:

Zamrzají rybníky, letos jsme nebruslili na rybníce ani jednou led nezamrzl; nebude dlouho zima.

2. třída:

Na podzim padá listí ze stromů, v zimě budeme bruslit, nebude led na bruslení.

Když na Dušičky jasné počasí panuje, příchod zimy to oznamuje.

1. třída:

Svítlí sluníčko, blíží se zima, bude sněžit, hlásí se zima.

2. třída:

Když je hezky, tak bude zima a když na dušičky prší, tak duše oplakávají své hříchy; bude brzy zima.

O svatém Vítě, drak si chytí tě.

1. třída:

Pouštíme draky, bývá drakiáda.

2. třída:

Jak si nás drak chytí?; Pouštíme létající draky.

ZIMA

Pranostiky – prosinec

Svatá Viktorie obrázky na okna ryje.

1. třída:

Mráz maluje na okna, ráno mrzne, rodiče škrábou ráno auto, protože je zamrzlé. Viktorka slaví 110 let – plzeňská fotbalová Viktorka; moje sestřička je taky Viktorka.

2. třída:

Viktorky chodí a malují na okna, mráz maluje na okna, zamrzají okna, musíme škrabat auto.

O svatém Mikuláši snížek často praší.

1. třída:

Chodí Mikuláš, anděl a čerti, blíží se Vánoce, dostaneme adventní kalendář a nadílku, když řekneme básničku nebo zazpíváme písničku; k nám nechodí Mikuláš s čerty, ale nechávají nám nadílku na balkóně; sněží.

1. třída:

Sněží, padá sníh, když chodí Mikuláš, čerti a anděl, měla by být zima, už by měl padat sníh.

Svatá Lucie ukazuje nám svou moc, neb nám dává nejdelší noc.

1. třída:

Večer je brzy tma, nejdelší noc, má velkou sílu – moc.

2. třída:

Na svatou Lucii je nejdelší noc, večer je brzy tma a ráno, když chodíme do školy, bývá také tma.

Svatá Lucie noci upije, ale dne nepřidá.

1. třída:

Bývá brzy tma, jsou dlouhé noci, krátké dny.

2. třída:

Zkracují se dny, ale noci jsou pořád dlouhé.

V den svatého Štěpána zpívají děti koledy od rána.

1. třída:

Na Vánoce zpíváme koledy; žáci zazpívali koledu – Vánoce, Vánoce přicházejí,...

2. třída:

Děti si zpívají koledy celý den, druhý svátek vánoční.

Když v první adventní neděli nastane daleko široko krutá zima, potrvá čtyři neděle.

1. třída:

Bude dlouhá zima, adventní věnec, adventní kalendář, vánoční výzdoba, světýlka.

2. třída:

Advent je období před Vánoci, budou Vánoce, adventní kalendář, doma máme adventní věnec a výzdobu.

Pranostiky – leden

Na nový rok o slepičí krok, na Tři krále o hodinu dále, na Hromnice o kro více.

1. třída:

Slepičí krok je malý (hra – Papeži, papeži, kolik je hodin na věži), nový kalendářní rok – jmenování měsíců:

- kalendářní rok: leden, únor, březen, duben, květen, červen, červenec, srpen, září, říjen, listopad, prosinec
- školní rok: září, říjen, listopad, prosinec, leden, únor, březen, duben, květen, červen
- červenec a srpen – letní prázdniny

2. třída:

V novém roce budeme starší – každý bude mít narozeniny, rok dělíme na kalendářní a školní, prodlužuje se den.

Novoroční noc jasná a klidná, bude povětrnost pro úrodu vlídná.

1. třída:

Svítil hvězdy, bývá ohňostroj a oslavy.

1. třída:

Silvestr, oslavy s rodinami, půlnoční ohňostroj.

O svatém Fabiánu a Šebestiánu zalézá zima za nehty.

1. třída:

Nosíme rukavice – jak se oblékáme v zimě? (nosíme oteplováky, zimní bundu, rukavice, šály, čepice, sněhule,..); mrznou nám ruce, když si nevezmeme rukavice.

2. třída:

Je zima, mrzne, studí nás sníh, mrznou nám ruce, musíme nosit rukavice a teple se oblékat.

Na jména Ježíš, ke kamnům nejbliž.

1. třída:

Topí se, venku je zima – sněží a mrzne, doma musíme topit, aby nám bylo teplo.

2. třída:

Sedíme u kamen, topí se, protože je venku velká zima.

Je-li teplo v lednu, sahá bída ke dnu.

1. třída:

Není sníh, nemůžeme bobovat; sahá bída ke dnu? Budeme se mít špatně, neporoste ovoce.

2. třída:

Není pořádná zima, není sníh, v létě bude ošklivě.

Jak na Nový rok, tak po celý rok.

1. třída:

Vše bude stejné, jaké to bude první den, takové to bude celý rok.

2. třída:

Co budeme dělat 1. ledna, budeme dělat celý rok, lidé si dávají předsevzetí, co budou dělat jinak než rok loňský, budou cvičit, jezdit na kole,....

Pranostiky – únor

Leží-li kočka v únoru na slunci, poleze v březnu za kamna.

1. třída:

Kočka spí venku na sluníčku, bude se schovávat, aby jí bylo teplo.

2. třída:

V únoru je teplo a v březnu zase zima, musíme topit, protože je pořád zima.

Na Hromnice musí skřivánek vrznout, i kdyby měl zmrznout.

1. třída:

Ptáci už zpívají, ale ještě je zima.

2. třída:

I když je ještě zima, musí už zpívat ptáci.

Masopust na slunci, pomlázka u kamen.

1. třída:

Na Masopust je teplo a na Velikonoce zima. Kdo plete pomlázku? A kdo ji na Velikonoce potřebuje?

2. třída:

Venku je teplo a na Velikonoce je zima a doma se topí. Při masopustním průvodu bylo každý rok jinak, jednou sníh, pak sluníčko a jednou i přšelo. A zpívali jsme:

Masopusty pod obušky,
Bereme všechno i zralé hrušky.
Tady nám nedalí, tady nám dají.
Zabili komára, slaninu mají.

O svaté Dorotě uschne košile na plotě.

1. třída:

Věší prádlo na plot, už začíná teplo.

2. třída:

Venku se otepluje a fouká vítr.

Na svatého Matěje každá myš díra se zachvěje.

1. třída:

Vstávají myši, vylézají myši.

2. třída:

V myších dírách je živo, vylézají myši ven.

Masopust na mrazu – někdo přijde k úrazu.

1. třída:

Venku je zima a klouže to, někomu nohy podjedou a může si zlomit ruku nebo nohu, mrzne.

2. třída:

Opět žáci zpívali - Masopusty pod obušky,... venku mrzne, můžeme se zlomit nohu, když nám to uklouzne.

JARO

Pranostiky – březen

Jestli únor honí mraky, staví březen sněhuláky.

1. třída:

V březnu padá sníh, můžeme stavět sněhuláky; v únoru sníh nepadá, venku je ošklivě.

2. třída:

V únoru jsou mraky, prší a je ošklivě; v březnu zase padá sníh a můžeme venku stavět sněhuláky.

Březnové slunce má krátké ruce.

1. třída:

Má krátké paprsky, moc nehřeje.

2. třída:

Slunce moc nesvítí, nepálí tak jako v létě.

Na svatého Řehoře čáp letí od moře, žába hubu otevře, líný sedlák, který neoře.

1. třída:

Začíná jaro, ptáci se k nám vracejí od moře, žáby mají hlad, žerou mouchy; líný sedlák, který neoře – vysvětlení; sedlák už by měl pracovat na poli.

1. třída:

Vracejí se stěhovaví ptáci od moře – čáp bílý, skřivan polní, pěnkava obecná,... žáby otvírají pusy; líný sedlák, který neoře – sedlák ještě nepracuje na poli.

Březen – za kamna vlezem.

1. třída:

Duben ještě tam budem. V březnu je venku zima, musíme doma topit.

1. třída:

Můžeme spát, topí se v kamnech.

Panna Maria sfoukne svíčku a svatý Michal ji rozsvítí.

1. třída:

Bude déle vidět.

2. třída:

Prodlužuje se den, je přes den déle vidět; Michal svíčku sfoukne, v září se prodlužuje noc.

Co je na Zelený čtvrtek vyseto, vše se vydaří.

1. třída:

Zelený čtvrtek je na Velikonoce, to se musí sníst něco zeleného (jablko, špenát, hruška), co se vyseje, tak to poroste a pokvete.

2. třída:

Zelený čtvrtek je na Velikonoce, následuje Velký pátek, Bílá sobota, Velikonoční pondělí; semínka, které se zasadí, dobře porostou.

Pranostiky – duben

Na svatého Jiří vylézají hadi a štíři.

1. třída:

Začíná být teplo, hadi a jiná zvířata lezou ven na zem, aby se mohli vyhřívat.

2. třída:

Chtějí se vyhřívat na sluníčku, vylézají z úkrytů.

Omrzne-li na Velký pátek stromový květ, nebude ten rok ovoce.

1. třída:

Zmrznou květy na stromech, nebude žádné ovoce (jablka, třešně, hrušky, švestky, blumy,...)

2. třída:

Na Velikonoce bude ještě mrznout, zmrznou stromy, nebude ovoce.

Velikonoce krásné úrodu nám dají, pakli slunce hasne, louky sucho mají.

1. třída:

Když bude hezky, všechno poroste, když nebude na Velikonoce hezky, tak nic neporoste.

2. třída:

Pokud je na Velikonoce hezky, tak všechno poroste (ovoce, obilí, květiny,...); Pokud slunce hasne – není hezky, nesvítí sluníčko; louky sucho mají – neprší, nikdo je nezalije.

Svatý Jiří nese svačinu na talíři.

1. třída:

Svačí, na talíři má hodně jídla.

2. třída:

Může svačit venku, piknik.

Kolikátého dubna zasadíš stromek, tolikátého roku ponese ovoce.

1. třída:

Sázení stromů, v zámeckém sadě jsme sázeli stromy s rodiči a společně se školkou.

2. třída:

Když ho zasadíme 25. dubna, tak bude mít až za 25 let ovoce? Museli sázet stromy na začátku měsíce.

Posledního dubna před soumrakem se mají do obytného stavení, stodol, úlů, chlévů, sklepů a na studnice zastrkovat březové, vrbové, bukové, bezové, angreštové větvičky a kaprad', aby dům nenavštívily čarodějnice a neškodily.

1. třída:

Pálení čarodějnic, zdobí se májka, pečou se na ohni buřty.

2. třída:

Dříve se pálily čarodějnice, dnes se dělá oheň, pečou se buřty, griluje se, zdobí se májka krepovým papírem, děti se převlékají za čarodějnice a čaroděje.

Pranostiky – květen

Roj, který se v máji rojí, za plný vůz sena stojí, ale o svatém Jáně ani za vodu džbáně.

1. třída:

Museli jsme si vysvětlit některá slova, co znamenají (roj – včelí roj, v máji – v květnu, plní vůz sena – to znamenalo, že je něčeho hodně, ani za vodu džbáně – to znamenalo, že je něčeho málo), nejdříve bude hodně včel a pak málo.

2. třída:

Velký roj včel znamená hodně medu, že se lidé budou mít dobře; o svatém Jáně ani za vodu džbáně – medu bude málo.

Bujný květ – plný úl.

1. třída:

Hezké květiny – hodně včel.

2. třída:

Plno květin, různých barev, květů; létá hodně včel, které sbírají pyl.

Pankrác, Servác, Bonifác jsou ledoví muži, Žofie je jejich kuchařka.

1. třída:

Oni jsou zmrzlí? Ne, oni mohou přinést v květnu s sebou ještě mráz a všechny rostliny, keře a stromy by omrzly. Žofie jim vaří oběd.

2. třída:

V květnu mohou být mrazíky, omrznou květiny a stromy. Žofie jim vaří.

Březen za kamna vlezem, duben, ještě tam budem, máj, vyženeme kozy v háj.

1. třída:

Máj – květen, v březnu a v dubnu je zima a v květnu už můžou zvířata i my ven, je teplo.

2. třída:

V březnu je ještě zima a topí se, v dubnu také a v květnu je už teplo a může se chodit ven.

V máji hřímoty nedělají trampoty.

1. třída:

V květnu jsou bouřky, velké bouřky.

2. třída:

Velké bouřky a vítr, které ničí věci kolem nás.

Březnový vítr a dubnový déšť probudí májové květiny.

1. třída:

V květnu rostou květiny, duben je zalil, aby mohly vyrůst.

2. třída:

V březnu fouká, v dubnu prší a v květnu rostou květiny.

LÉTO

Pranostiky – červen

Červnové večerní hřmění – ryb a raků nadělení.

1. třída:

Večer jsou bouřky a v řece je hodně ryb, pročistí se voda v řekách.

2. třída:

Když jsou v červnu večer bouřky, bývá v řece hodně ryb – štika obecná, cejn velký, kapr obecný, karas obecný, jeseter velký,...

Červen červený jako z růže květ.

1. třída:

Svítlí sluníčko, můžeme se koupat v bazénu, červený jako červená růže, rostou růže.

2. třída:

V přírodě vše kvete, rostou růže, protože svítí slunce.

Svatý Vít dává trávě pít.

1. třída:

Vít zalévá květiny, trávu, stromy.

2. třída:

Na svatého Víta prší, tak zalévá všechny rostliny venku.

O Janu-li kukačka kuká, pěkný čas sobě vykuká.

1. třída:

Kukačka kuká, nechápou – vykuká, objedná si hezké počasí.

2. třída:

Kukačka si řekne o hezké počasí.

Prší-li na Ladislava, déšť po sedm neděl trvá.

1. třída:

Dlouho bude pršet, když bude svítit sluníčko? Nebude pršet sedm neděl.

2. třída:

Když prší na den, kdy má Ladislav svátek, tak pak bude dlouho pršet.

Od včely pochází med, od hada jed.

1. třída:

Včela dělá sladký med, had může uštknout jedem.

2. třída:

Včela – sladká – med, had – hořký – jed.

V celkovém hodnocení obou tříd byla první třída s menšími žáky více nápaditá, sdílná. Žáci se neustále hlásili o slovo, aby mohli doplnit svůj názor k dané pranostice a aby se podělili s ostatními o svůj zážitek. U starších žáků tomu tak nebylo, spíše čekali, kdo co ostatním spolužákům poví.

3.2 PRANOSTIKY JAKO NÁMĚTY PRO PRACOVNÍ ČINNOSTI. –

KOLEKTIVNÍ PRÁCE

3.2.1 ZÁŘÍ

„Měsíc září i říjen jsou pojmenovány podle „řvaní“, tj. hlasů lesní zvěře, která se v té době paří.“¹²

1) 1. září – Začátek školního roku

Na začátek září připadá první školní den, kdy do škol, každý rok pravidelně usedají děti, žáci a studenti již od roku 1774, kdy povinnou školní docházku zavedla císařovna Marie Terezie. Školský zákon ji reguloval v roce 1869. Tento den je obzvláště důležitý pro prvňáčky. V současné době se tento den v rodinách prvňáčků, konají menší oslavy a zvykem se stalo, že prvňáčkové dostávají velké kornouty plné sladkostí, které si berou s sebou do škol a dělí se o sladkosti se svými novými spolužáky.

2) 7. září – Den otevřených dveří historických památek

Konec blížící se turistické sezóny uzavírají dny otevřených dveří většiny historických památek, které naši zemi pojí s dávnou minulostí, kdy právě od jejich dávných obyvatel pochází či se dochovali všemožná přísloví, pohádky, pověsti a pranostiky.

3) 28. září – Den české státnosti

Den české státnosti je státním svátkem, slaví se v den výročí zavraždění svatého Václava – patrona české země. Svatý Václav byl kníže z rodu Přemyslovců, který českým zemím vládl „od nepaměti“ do roku 1306. Za svatého byl prohlášen pravděpodobně v roce 938, je to první světec českého původu. Ve 12. století byl prohlášen za ochránce a vládce české země. V této době vzniká také Svatováclavský chorál, dostupný na: <https://www.youtube.com/watch?v=ocJqV8JBVpo>.

Podle pověsti Blaničtí rytíři (JIRÁSEK, A., *Staré pověsti české* – Blaničtí rytíři, s. 282-284) se svatý Václav postaví do čela blanických rytířů a společně pojedou na pomoc českým zemím, až jim bude nejhůř.

Svatý Václav se stal symbolem českých zemí, po celé zemi mu byly stavěny sochy, jsou po něm pojmenovány ulice. Ve Staré Boleslavi si na konci září každým rokem připomínají svatého Václava. Do města se na 24 hodin vrací jeho lebka (viz. Příloha I.).

¹² JANOVEC, L., *Český rok*, s. 81.

V českých zemích se na svátek svatého Václava konala tradiční posvícení a svatováclavské poutě.

Do roku 1951 se den 28. září slavil jako významný den, v socialismu byl tento termín „významný den“ zrušen.

Pranostiky – září

Divoké husy svačinu odnášejí a zimu přinášejí.

Je-li bouřka na Václava, dlouho teplo zvěstována.

Fučí-li na svatého Michala od severu nebo od východu, bude tuhá zima.

Po svatém Matouši – čepice na uši.

Když je vlhko v září, v lesích houbám se daří.

Hafají a kvílí-li nápadně lišky, brzy nato déšť přijde. (lesní zvěř)

Na měsíc září jsem zvolila skupinovou práci, při které žáci vyráběli ježka, který se na podzim ukládá k zimnímu spánku.

Ježek

Tematický celek: Práce s drobným materiálem, skupinová práce – 3., 4. a 5. ročník.

Název výrobku: Ježek

Cíl: Žáci aktivují své tvůrčí schopnosti a fantasi.

Žáci vědí, kdo je to ježek.

Žáci udržují pořádek na pracovním místě.

Žáci dodržují zásady hygieny a bezpečnosti práce.

Žáci vyrobí jednoduchý výrobek.

Žáci se seznámí při práci s různým materiálem.

Motivace: Kdo nám dupe na zahradě? Dnes si děti vyrobíme ježka, který se na zimu uchyluje k zimnímu spánku. Společně jsme si na vycházce nasbírali přírodní materiál, který budeme na výrobu potřebovat. Co jsme sbírali? Šišky, kaštiny, žaludy, pomocí kterých si teď ve skupinách vyrobíte ježky.

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, prvouka, přírodověda.

Průřezová témata: Osobnostní rozvoj, kreativita.

Nástroje, nářadí, pomůcky: Tavná pistole, nůžky, lepidlo na papír, pracovní podložka.

Materiál: Přírodní materiály – šišky, kaštiny, bukvice; plastová lahev, pytlovina, plastová očka.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou seznámeni s používáním tavné pistole pouze pod dohledem vyučujícího pedagoga nebo asistenta pedagoga. Dále jsou poučeni o práci s nůžkami, o podložce na lavici, o úklidu, umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Rozdělení do pracovních skupin (vždy zástupci z jednotlivých ročníků, skupiny cca po 3-4 dětech). PET lahev slouží jako tělo ježka, které žáci pomocí pytliviny obalí kolem dokola a pomocí tavné pistole a lepidla přichytí na láhev. Jako ježkovy bodliny použijí šišky, které jsme nasbírali při vycházce ve školní družině. Na nos použijí kaštan a oči poskládají z části bukvic a plastových očí.

Závěr hodiny:

Zhodnocení vyučovací hodiny, průběh skupinové práce dětí, dětská sebereflexe, jak se jim práce a práce ve skupině líbila. Vystavení hotových výrobků před budovou školy.

Obr. 1 – Ježek, kolektivní práce, archiv autora

3.2.2 ŘÍJEN

„Měsíc září i říjen jsou pojmenovány podle „řvaní“, tj. hlasů lesní zvěře, která se v té době paří.“¹³

¹³ JANOVEC, L., *Český rok*, str. 81.

1) 28. říjen – Den vzniku samostatného československého státu

Den vzniku samostatného československého státu se slaví jako státní svátek od první republiky. Zrušen byl během nacistické okupace a opět obnoven po konci druhé světové války. 28. 10. 1918 vznikl Československý stát. V současné době se v tento den při oficiálních oslavách kladou věnce na pražském Vítkově k hrobu neznámého vojína. Prezident republiky uděluje státní vyznamenání, jmenuje nové generály. (Janovec, 2021, s. 89.)

Ke stoletému výročí vzniku samostatného československého státu jsme si připomněli také státní symboly a korunovační klenoty České republiky. (viz. příloha II)

2) Celý říjen – Posvícení

„Posvícení, nazýváme také hody (na Moravě) nebo krmáš (ve Slezsku), se slaví od pozdního léta do konce listopadu. Původně bylo oslavou sklizně a požehnáním darů země a poděkováním za ně. Tyto dny si všichni užili v radosti, s mnoha společnými rituály a tancovačkou.“¹⁴ Posvícení stejně jako poutě se v každé vesnici a městě slaví jindy. Posvícení se slaví v dané vesnici či městě v době, kdy byl posvěcen nový kostel. Posvěcen, znamená totéž, co posvícení. Pro obyvatele měst a obcí to byla mimořádná událost, věnovali stavbám kostelů mnoho peněz a práce. Prvním posvícením bývá bartolomějské 24. 8., následuje posvícení na Václava 28. 9., Havla 16. 10., Martina 11. 11. a kateřinské 25. 11. (Kindlová, Boledovičová, 2019, s. 208.)

Dnes se posvícení dodržuje spíše už jen na vesnicích, kdy babičky pečou koláče a dělají slavnostní oběd pro celou rodinu. Dříve probíhaly na vesnicích také posvícenské zábavy, které se se současnou dobou také vytratily.

Pranostiky – říjen

Říjnové nebe plné hvězd má ráno plná kamna.

V říjnu hodně žaludů a bukvic oznamuje zimy víc.

Když se táhnou ptáci blízko stavení, bude tuhá zima.

Když křížový pavouk se v říjnu ukrývá a nevylézá, není daleko do sněhu.

¹⁴ KINDLOVÁ, M., BOLEDOVIČOVÁ, M., *Tradinář*, str. 208.

Na svatého Šimoniše, přikluše k nám zima tiše.

Svatá Terezie z rosičky nadělává perličky.

Korunovační klenoty jsem na tento měsíc zvolila, jako symboly českých králů. Navázali jsme na mezipředmětové vztahy ostatních vyučovacích předmět – prvouky, vlastivědy a českého jazyka. Již pravidelně se na naší škole koná říjnová poučná exkurze do hlavního města Prahy, kde navštěvujeme památky a významná místa.

Korunovační klenoty

Tematický celek: Práce s drobným materiálem, skupinová práce – 3., 4. a 5. ročník.

(3 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Korunovační klenoty

Cíl: Žáci pracují podle slovního návodu, předlohy.

Žáci aktivují své tvůrčí schopnosti.

Žáci vědí, jak vypadají korunovační klenoty.

Žáci udržují pořádek na pracovním místě.

Žáci dodržují zásady hygieny a bezpečnosti práce.

Žáci volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu.

Žáci se seznámí při práci s různým materiálem.

Žáci vytváří přiměřenými pracovními operacemi a postupy různé výrobky z daného materiálu.

Žáci polepují, vystřihují, překládají.

Žáci šijí zadním stehem a vyrobí jednoduchý textilní výrobek.

Motivace: V dávných dobách, když žili králové, princezny, rytíři, měl každý král tři důležité věci, které? (Korunu, hrad, plášť, žezlo, koně, jablko). Ano, když dáme dohromady královskou korunu, žezlo a jablko, co nám vznikne? Královské klenoty. V České republice máme korunovační klenoty.

„Příběh korunovačního kompletu je navždy spojený s dějinami českého státu. Začal se psát společně s panovníkem Karlem IV., kdy byly ke Svatováclavské koruně přidány další předměty, které dnes tvoří základ svatovítského pokladu nevyčísitelné hodnoty. V průběhu staletí se u moci střídali panovníci, kteří měli vliv nejenom na současnou podobu našeho státu, ale také klenotů samotných. Středověké klenoty (koruna, žezlo a jablko) byly

*používány při korunovacích českých králů až do počátku 17. století a naposledy je s nimi vyobrazen císař Matyáš Habsburský. V průběhu třicetileté války se pak žezlo a jablko dostaly natrvalo do Vídně, kde jsou uloženy dodnes. Nové renesanční kusy žezla a jablka byly vyrobeny pro Ferdinanda I. Habsburského. Současný komplet použil jako první panovník až Ferdinand II. Svatováclavská koruna zůstala jeho oficiální součástí pro svůj historický a symbolický význam.*¹⁵

I vy budete vyrábět královské klenoty, nebudete používat na jejich výrobu zlato a drahé kameny, ale použijete alobal, zlatý sprej a jako drahokamy vám postačí plastové „drahokamy“.

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, prvouka, vlastivěda

Nástroje, nářadí, pomůcky: nůžky, tavná pistole, lepidlo, pravítko, tužka, sešívačka, špendlíky, řezací nůž, pracovní podložka.

Materiál: alobal, zlatý sprej, zlatá akrylová barva, kamínky – drahokamy, látka, provaz, vata, polystyrenová koule, karton, čtvrtka.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou seznámeni s používáním tavné pistole, spreje pouze pod dohledem vyučujícího pedagoga nebo asistenta pedagoga. Dále jsou poučeni o práci s nůžkami, o podložce na lavici, o úklid, umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Žáci si na čtvrtku formátu A4, každý navrhne královskou korunu. Společně vyberou návrh podle, kterého budou dále tvořit. Žáci jsou rozděleni do skupin, kdy každá skupina plní jiný úkol:

1) Koruna – Žáci si z tvrdšího kartonu vystříhnou podle šablony obvodovou korunu, dva pruhy stejně dlouhé, dva proužky na kříž. Za pomoci lepidla obalí všechny části korunovační koruny alobalem. Zkompletují korunu pomocí sešívačky a lepidla. Kříž na vrcholu koruny obloží alobalem pro dobrou stabilitu a přilepí ho.

2) Jablko – Žáci si z tvrdšího kartonu vystříhnou kříž a proužek, který bude na jablku na ozdobu. Za pomoci lepidla obmotají a důkladně přilepí připravené části alobalem. Tím oblepí i polystyrenovou kouli a přichytí na ni špendlíkem ozdobný proužek papíru. Řezacím nožem vytvoří otvor pro zasunutí papírového kříže, který také obmotají alobalem.

3) Žezlo – Pro přípravu žezla si žáci připravili ze čtvrtky úzkou trubičku, která je na jednom konci širší, ale na opačném konci o polovinu užší. Alobal použijí na

¹⁵ PUTOVNÍ VÝSTAVY, Dostupné z: <http://putovnivystavy.cz/ceske-korunovacni-klenoty/>.

obmotání ruličky. Vytvoří alobalové provázky a kuličky na ozdobu žezla, které pomocí tavné pistole připevní na základ žezla.

4) Polštář – Z látky žáci vystříhnou dva stejné obdélníky o rozměrech (50x30 cm).

Oba díly k sobě přiloží lícem, zadním stehem obšíjí tvar obdélníku, na jedné kratší straně nechají nesešitý okraj o rozměru (10–15 cm), volný otvor pro vložení výplně. Připravený potah na polštář otočí lícem na vrch, pak vloží do potahu polštáře karton, který přeložili na tři části. V polštáři karton opět rozloží a po obou stranách kartonu vyplní polštář pomocí vaty tak, aby polštář působil nadýchaně. Otvor v polštáři zašijí zadním stehem. Dále si připraví provaz na ozdobné lemování polštáře (2 x 36 cm, 2 x 56 cm). Provazy důkladně natrou zlatou akrylovou barvou, nechají zaschnout.

Společně všechny části, korunu, žezlo a jablko, nastříkáme zlatým sprejem, necháme zaschnout a vyvětráme učebnu.

Žáci tavnou pistolí přilepí provazy na okraje polštářů, a na každém rohu zatočí provazy do sebe, tavnou pistolí zajistí, aby se provazy nerozmotaly. Korunovační klenoty dozdobí kamínky – drahokamy, přilepí je lepidlem. Korunovační klenoty naaranžují na připravený polštář.

Závěr hodiny: Jednotlivé vyučovací hodiny na konci vždy společně zhodnotíme, žáci posoudí skupinovou práci a celkový výrobek. Následuje hodnocení ostatních skupin, jak se jim klenoty a polštář líbí, sebereflexe a motivace na příští vyučovací hodinu.

Obr. 2 – Korunovační klenoty, kolektivní práce, archiv autora

3.2.3 LISTOPAD

„Měsíc je pojmenován podle *padajícího listí*.“¹⁶

1) 2. listopad – Památka zesnulých – Dušičky

Dušičky se slaví v rodinném kruhu, jedná se o vzpomínku na zemřelé. Lidé navštěvují hřbitovy, hroby svých příbuzných zdobí svíčkami, květinami a věnci. Věřící docházejí na mše do kostela, kde prosí za duše zemřelých. (Kupcová, 2021, s. 35.)

„V křesťanském kalendáři se postupně ustálily dva svátky. Svátek *Všech svatých* (1. 11.) připomíná zasvěcení původně římského pohanského chrámu křesťanské Panně Marii a svatým mučedníkům na počátku 7. století. Památka *všech zemřelých* (2. 11.) je spojena se vzpomínkou a modlitbou za mrtvé, jejichž duše se očisťují od hříchů a vstupují do nebe. Právě tento druhý svátek se lidově nazývá *dušičky*.“¹⁷

2) 11. listopad – Svatý Martin

Jedná se o nejznámější posvícení, které se dodržuje i v městech, v jednotlivých restauracích, které nabízejí svatomartinské menu. Na vesnicích toto menu připravují babičky pro celé své rodiny. K hlavnímu chodu patří pečená husa, variace zelí a knedlíků. Svatomartinské víno a dezert doplní svatomartinské koláčky. Dříve se tradovalo, že svatý Martin přiváží na bílém koni sních, v dnešních dobách se tomu zpravidla již tak neděje.

3) 25. listopadu – Svatá Kateřina

Se svátkem svaté Kateřiny by měly souviset poslední tancovačky, hostiny a zábavy v roce. Po svaté Kateřině následuje již advent.

Dříve v chalupách na tento svátek sedávaly dívky, které společně předly a vykládaly si. Tento den se prý nesmělo pohybovat nic, co mělo kola, protože svatá Kateřina měla být umučena čtyřmi ozubenými koly, do kterých uhodil blesk. (Janovec, 2021, s. 98.)

¹⁶ JANOVEC, L., *Český rok*, str. 91.

¹⁷ KUPCOVÁ, Z., *Činnosti ke svátkům a tradicím*, str. 35.

Pranostiky – listopad

Prší-li na den Dušiček, říká se, že duše zemřelých oplakávají své hříchy.

Na svatou Kateřinu schováme se pod peřinu.

Radost Martina je husa a džbán vína.

Přijede-li svatý Martin na bílém koni, metelice se honí.

Padá-li listí v listopadu, jistě brzy přijde led, ale dlouho nebude.

Když na Dušičky jasné počasí panuje, příchod zimy to oznamuje.

O svatém Vítě, drak si chytí tě.

Drak – mašle

Tematický celek: Práce s papírem, skupinová práce – 1. a 2. ročník.

(2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Drak

Cíl: Žáci stříhají, vystřihují, překládají a skládají papír.

Žáci vytváří přiměřenými pracovními operacemi a postupy různé výrobky z daného materiálu.

Žáci aktivují své tvůrčí schopnosti.

Žáci vědí, jak vypadá létající papírový drak.

Žáci udržují pořádek na pracovním místě.

Žáci dodržují zásady hygieny a bezpečnosti práce.

Motivace:

Jeden drak potkal mrak.

Kampak letíš dráčku?

Kdybych věděl mráčku,

letím, kam mě vítr nese,

polet' se mnou, nedáme se!

Mezipředmětové vztahy: prvouka, český jazyk, matematika.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita.

Nástroje, nářadí, pomůcky: nůžky, pastelky, vodové barvy, lepidlo na papír, dřevěné kolíčky, pracovní podložka.

Materiál: barevné papíry, karton, provázek

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s nůžkami, o úklidu, umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Každý žák dostane barevný papír jiné barvy, podle návodu poskládá z barevného papíru mašli, která bude částí ocasu draka. Na čtvrtku nakreslí tělo draka – pomocí anilinových barev zapouští modrou barvu, obličej dokreslí pastelkami (progresso). Tělo draka vystříhne, přilepí provázek (cca 150 cm), tavnou pistolí připevní mašle.

Závěr hodiny: Zhodnocení práce žáky, sebereflexe, zhodnocení pedagogem. Vystavení létajícího papírového draka ve školní družině.

Obr. 3 – Drak, kolektivní práce, archiv autora

3.2.4 PROSINEC

*„Jméno měsíce může souviset se starým slovem **siný**, tedy **zářivý**, pravděpodobně vzhledem k zimnímu slunovratu. Druhá možnost je, že souvisí se slovesem **prostítí**, tedy **zvat na zimu hody**.“¹⁸*

1) Advent

Advent je období před Vánocemi jedná se přibližně o čtyři týdny před Štědrým dnem. Advent začíná železnou nedělí, která je nejbližší 30. 11., kdy slaví svátek svatý Ondřej,

¹⁸ JANOVEC, L., *Český rok*, str. 109.

následují neděle bronzová, stříbrná a zlatá. Zlatá neděle může připadnout i na Štědrý den. (Kupcová, 2021, s. 110-112.)

Na první adventní neděli si lidé vyzdobí vánočními dekoracemi byty a domy, nepochybně by neměl na stole chybět adventní věnec se čtyřmi svíčkami, kdy každá svíce symbolizuje něco jiného. „*Věnec má dnes především dekorativní funkci, ale dříve měl svoji symboliku. První svíčka je svíčka proroků, která připomíná proroky, již předpověděli narození Ježíše Krista. Druhá svíčka je svíčka betlémská, která připomíná Ježíškovy jesličky a symbolizuje lásku. Třetí svíčka je pastýřská a připomíná pastýře, kterým anděl zvěstoval narození Páně. Symbolizuje radost z toho, že postní období a advent už je skoro u konce. Čtvrtá svíčka je svíčka andělská, symbolizuje mír a klid.*“¹⁹

Advent je spojený s pečením vánočního cukroví a zdobením vánočního stromečku, noc před Štědrým dnem. Pod stromečkem v mnoha rodinách, převážně v rodinách věřících staví betlém a věší jmelí, které mělo sloužit na ochranu před zlými silami. Moc jmelí se zvyšovala, pokud bylo jmelí darováno.

2) Obchůzky

Obchůzky a koledy probíhaly v době mezi svátkem svatě Kateřiny a Štědrým dnem. Jedná se o tradiční rituál s čekáním na zázrak, přípravy na vrcholnou oslavu církevního svátku. Obchůzky na našem území jsou spojeny obcházením různých bytostí. Nejčastěji s třemi svatými – Barborou, Mikulášem a Lucii. Další bytosti, které také obcházely Matička, Perchta – Brůna, Štědré báby, Ometačky, Ometači, Ambroži, Klempera, Tomáš. (Janovec, 2021, s. 113-114.)

3) 4. prosinec – Barborky

Na svatou Barboru se dávají do vázy svobodným dívkám větvíčky třešní, pokud na Štědrý den rozkvetou do roka se mladá dívka vdá.

Podle legendy se dříve mladé dívky, které představovaly Barborky, spouštěly z nebe na pokyn svatého Petra, byly oblečeny do bílé nebo černé barvy. Zpívaly o svaté Barboře, chtěly, aby se lidé modlili a obdarovávali je a trestali zlobivé děti. (Janovec, 2021, s. 115.)

4) 5. prosinec – Mikuláš

Mikuláš společně s čerty a andělem obchází 5. prosince v podvečer domácnosti, kdy přinášejí dětem nadílku. Děti jim zazpívají písničku nebo odrecitují básničku a slíbí, že se

¹⁹ JANOVEC, L., *Český rok*, str. 110.

do příště polepší. V dřívějších dobách Mikuláše, anděla a čerti doprovázely i jiné bytosti např. matička, svatí a knížata.

5) 13. prosinec – Lucie

„Lucie je bytost démonická, měla vzbuzovat strach. Objevovala se blíže ke slunovratu, byla chápána jako ztělesnění kruté zimy a jako spojnice s říší mrtvých.

V některých kulturách má souvislost přímo se světlem (srov. I její jméno pocházející ze slova lux = světlo), ale také s Luciferem.“²⁰

6) 24. prosinec – Štědrý den

Štědrým dnem končí advent, doba půstu. V tento den by měl být jen skromný oběd a bohatá večeře, aby lidé viděli zlaté prasátko, které je symbolem slunce. Ke štědrovečerní večeři se podávají různé druhy bramborových salátů se smaženým kaprem či řízkem. Na stolech je také cukroví a mísy s ovocem. V některých rodinách se podává také rybí polévka a dodržují se různé zvyky např. šupina pod talíř, sudý počet osob, pouštění lodiček, rozkrajování jablíček, lití olova, zpívají se koledy, lidé chodí do kostela na půlnoční mši, dříve dívky házely botou, rozbalování dárků pod vánočním stromečkem. Dárky symbolizovaly, že je člověk štědrý a obdarovává své blízké.

7) 25. prosinec – Boží hod vánoční

Boží hod vánoční je hlavní svátek křesťanských Vánoc. V některých zemích se rozbalují dárky až tento den ráno.

8) 26. prosinec – Svatý Štěpán

Svátek svatého Štěpána je 2. svátek vánoční, dříve v tento den odcházeli čeledíni ze služby a dostávali výslužku. (Janovec, 2021, s. 118-123.)

9) 31. prosinec – Silvestr

V tento den končí rok a přichází rok nový, který je vítán oslavami, půlnočními ohňostroji, lidé se těší na něco nového, dávají si různá předsevzetí. Na silvestrovskou noc by se nemělo dávat sušit prádlo, aby v rodině někdo nezemřel.

²⁰ JANOVEC, L., *Český rok*, str. 117.

Pranostiky – prosinec

Svatá Viktorie obrázky na okna ryje.

O svatém Mikuláši snížek často práší.

Svatá Lucie ukazuje nám svou moc, neb nám dává nejdelší noc.

Svatá Lucie noci upije, ale dne nepřidá.

V den svatého Štěpána zpívají děti koledy od rána.

„Když v první adventní neděli nastane daleko široko krutá zima, potrvá čtyři neděle.“

Adventní kalendář – vláček

Tematický celek: Práce s drobným materiálem, skupinová práce – 3., 4. a 5. ročník.

(2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Vláček

Cíl: Žáci vytvoří adventní kalendář v podobě vláčku.

Žáci aktivují své tvůrčí schopnosti.

Žáci vědí, jak vypadá vlak.

Žáci stříhají, vystřihují, lepí, překládají a skládají papír.

Žáci vytvářejí jednoduché prostorové tvary z papíru.

Žáci vytvářejí přiměřenými pracovními operacemi a postupy různé výrobky z daného materiálu.

Žáci udržují pořádek na pracovním místě.

Žáci dodržují zásady hygieny a bezpečnosti práce.

Motivace: Advent, Mikuláš, nadílka, adventní kalendář. Všechny tyto pojmy na nás působí všelijak, někdo doma s rodinou každou adventní neděli zapaluje adventní svíčku na adventním věnci, peče s maminkou nebo babičkou vánoční cukroví, někteří se netěší na Mikuláše a čerty, ne proto, že by neuměli hezkou básničku. Všichni, ale víme, že se blíží Vánoce. Společně si vytvoříte vlak, který vás k Vánocům doveze. Adventní kalendář většinou s nadílkou přinese Mikuláš. Dárky pod stromeček nadělí Ježíšek. Nyní si každý z vás vyrobí jeden dárek, krásně ho zabalíte, nazdobíte a až budou dárky hotové, přidáme

„kolečka“, nám postačí knoflíky. Vagóny zařadíme hezky za sebe, doplníme je o čísla a budeme mít adventní kalendář.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, český jazyk, matematika, hudební výchova.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita.

Nástroje, nářadí, pomůcky: nůžky, pravítko, tužka, tavná pistole, lepidlo na papír, raznice na vločky a hvězdičky, dřevěné kolíčky, stříbrný fix, pracovní podložka.

Materiál: karton, barevné papíry, stuhy, stužky, knoflíky, třpytky, mašle, korek.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou seznámeni s používáním tavné pistole pouze pod dohledem vyučujícího pedagoga nebo asistenta pedagoga. Také jsou poučeni o práci s nůžkami, o podložce na lavici, o úklid, umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Každý žák si složí dvě krabičky (krabička = vagón a víčko – rozdělení podle počtu žáků). Krabičky rýsujeme podle stejného postupu – různé rozměry. Podle postupu nastříháme a poté slepíme lepidlem na papír, krabičku pomocí dřevěných kolíčků necháme zaschnout. Každý žák si svůj vagón ozdobí pomocí stuh, stužek, mašlí a vyražených vloček, hvězdiček. Tavnou pistolí přilepíme knoflíky jako kola vagónů (4–6 kusů). Jeden žák vyrobí mašinu místo dvou vagónů, dvě krabičky slepíme tavnou pistolí k sobě, zdobení je stejné jako u vagónů. Na komín použije žák, korek, stužku a velký knoflík.

Žáci na kruhový podklad přilepí ozdobné proužky a stužky. A na závěr rozloží vagónky a mašinu, které se k pokladu připevní opět tavnou pistolí. Pomocí stříbrného fixu na krabičky dopíší čísla 5 až 24.

Závěr hodiny: První vyučovací hodinu zakončíme zhodnocením výroby vagónků – skládání krabiček podle vzoru (první krabičku skládáme společně, vyučující předvádí postup). Žáci reflektují vyučovací hodinu a jejich práci. Motivace na další vyučovací hodinu, kdy budou zdobit vláček.

Zhodnocení obou vyučovacích hodin, jak se žákům práce líbila, kolik času by potřeboval každý na svůj adventní kalendář. Adventní kalendář jsme dali do školní družiny.

Sada obr. 4 – Adventní kalendář, kolektivní práce, archiv autora

3.2.5 LEDEN

„Ledem je pojmenován podle ledu, je to ledový měsíc.“²¹

1) 1. leden – Nový rok

Tento den je státním svátkem a začíná nový kalendářní rok, lidé si dávají novoroční předsevzetí, přejí si do nového roku hodně štěstí, zdraví osobně nebo přáníčky – novoročenky, kde se používá zkratka PF. PF znamená „pour félicitér“, francouzsky „pro štěstí“. K obědu se podává polévka s krupičkou, aby se v rodinách držely peníze a čočka pro štěstí a zdraví. (Janovec, 2021, s. 126)

2) 6. leden – Tři králové

„Podle církevní tradice navštívili malého Ježíška králové (mudrcové) a přinesli mu jako dar zlato, myrhu, a kadidlo. Tyto dary měly symbolický charakter: zlato je symbol bohatství, myrha léčitelství a kadidlo úcty. Později je legendy pojmenovaly (Kašpar, Melichar a Baltazar) a stanovily jejich počet – tři.“²²

Tři králové obcházejí domy a zpívají píseň: „My tři králové jdeme k vám“. Na dveře domů píšou K + M + B, aby se v domě drželo štěstí a požehnání Boží.

Na tři krále se odstrojuje vánoční stromeček a začíná masopustní období.

3) Od 6. ledna – Masopust

Na Tři krále začíná období masopustu, které souvisí s oslavami jara. Konají se zabijačky, masopustní průvody, maškarní plesy – tancovačky. Na masopust se podávaly koblihy, koláče. Masopust končí před Popeleční středou.

²¹ JANOVEC, L., *Český rok*, str. 125.

²² JANOVEC, L., *Český rok*, str. 129.

Pranostiky – leden

Na Nový rok o slepičí krok, na Tři krále o hodinu dále, na Hromnice o krok více.

Novoroční noc jasná a klidná, bude povětrnost pro úrodu vlídná.

O svatém Fabiánu a Šebestiánu zalézá zima za nehty i otužilému cikánu.

Na jména Ježíš, ke kamnům nejbliž.

Je-li teplo v lednu, sahá bída ke dnu.

„Jak na Nový rok, tak po celý rok.“

Hlava – předsevzetí

Tematický celek: Práce s drobným materiálem, skupinová práce – 3., 4. a 5. ročník.

(3 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Hlava – předsevzetí

Cíl: Žáci vytvoří hlavu, myšlenky – předsevzetí.

Žáci aktivují své tvůrčí schopnosti, dokáží výtvarně ztvárnit své představy.

Žáci navrhují, kreslí obrázky, pak vystřihují, přilepují.

Žáci spolupracují ve skupinách.

Žáci vytvářejí prostorové tvary z papíru, drátů a keramiky.

Žáci vytvářejí přiměřenými pracovními operacemi a postupy různé výrobky z daného materiálu.

Žáci udržují pořádek na pracovním místě.

Žáci dodržují zásady hygieny a bezpečnosti práce.

Motivace: Máme za sebou vánoční prázdniny a je tu nový kalendářní rok. Zvykem se stává, že si lidé na nový rok dávají nová předsevzetí. Co udělají tenhle rok lépe, že už budou chodit pravidelně cvičit, pojedou letos k moři a mnohé různé. Ve skupinách si budeme povídat jaké předsevzetí, jste si dali vy nebo vaši rodiče, sourozenci,... Společně se vyrobíme každý jedno předsevzetí sám za sebe, společně určíme myšlenky, které budou vycházet z torza hlavy, kterou vyrobíme z keramické hlíny. Myšlenky nám poslouží jako předsevzetí, na které mohou všichni nahlédnout, a hlava bude jako vaše třída, která si předsevzetí zadala.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, přírodověda, český jazyk, hudební výchova, výtvarná výchova.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita.

Nástroje, nářadí, pomůcky: nůžky, kleště, miska s vodou, váleček, lepidlo na papír, pracovní podložka.

Materiál: keramická hlína, aranžovací hmota, dráty, noviny, tapetovací lepidlo, karton, akrylové barvy, akvarelové pastelky, noviny, papírová lepenka.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s nůžkami, kleštěmi, dráty. O udržování podložky na lavici, o úklidu průběžném i konečném, umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Žáci se rozdělí do dvojic a první vyučovací hodinu jedna dvojice z keramické hlíny tvaruje torzo hlavy, kdy si připraví z novin a papírové lepenky základní velikostní tvar, na který budou hlavu tvarovat. Z keramické hlíny si vyválí plát, z kterého vytvarují potřebný tvar hlavy, dále tvarují pomocí přidávání keramické hlíny a „šlikru“ - oko, nos, rty a ucho.

Ostatní dvojice připravují z drátů a slabších drátků základ myšlenky – předsevzetí ve tvaru trojúhelníku. Z vody a tapetového lepidla si do misek připraví směs, do které namáčí noviny a oblepují základy trojúhelníků, na konci vytvoří tvar oblouků. Noviny kladou v několika vrstvách přes sebe, aby byla dostatečně pevná. Předsevzetí i torzo hlavy nechají zaschnout do příští vyučovací hodiny. Keramická hlava se vypálí v peci na keramickou hlínu.

Druhou vyučovací hodinu se žáci věnují kresbě obrázků na jednotlivá předsevzetí – hudba, dovolená – výlety, malování, svět – poznávání nových věcí, informací, práce s počítačem – videa, hudba. Téma si zvolili ve dvojicích a trojicích (rozdělené dvojice, které vyráběly torzo hlavy) podle toho, čemu by se chtěli věnovat ve svém volném čase v novém kalendářním roce. Obrázky vybarvili akvarelovými pastelkami a vystříhli.

Třetí vyučovací hodinu žáci barví jednotlivé části – předsevzetí, hlavu akrylovými barvami. Když jsou všechny části hotové, vloží do hlavy aranžovací hmotu, do ní zapíchají jednotlivá předsevzetí a dolepí obrázky.

Závěr hodiny:

Jednotlivé vyučovací hodiny jsme hodnotili vždy na konci, žáci hodnotili spolupráci a komunikaci ve dvojicích, průběžné části výrobku a celkový výrobek. Sebereflexe a skupinové hodnocení.

Obr. 5 – Hlava, kolektivní práce, archiv autora

3.2.6 ÚNOR

„Únor je pojmenován podle *oblev*. Ve starší češtině název pocházel ze slova *nořit se*, je to tedy *měsíc, kdy se sníh „noří“ do země*.“²³

1) 2. únor – Hromnice

Na Hromnice o hodinu více. Hromnice ukončovaly zimu, sklízely se poslední vánoční ozdoby. A zapalovaly se svíčky – hromničky, proto, aby do domu neuhodil blesk. Hromnice byly obavy z hromů a blesků. (Janovec, 2021, s. 132.)

2) 29. únor – Přestupný den

Přestupný den, nastává jednou za čtyři roky, protože astronomický rok trvá 365 dní a čtvrt dne. Z tohoto důvodu je jednou za čtyři roky o jeden den měsíc únor delší.

Pranostiky – únor

Leží-li kočka v únoru na slunci, poleze v březnu za kamna.

Na Hromnice musí skřivánek vrznout, i kdyby měl zmrznout.

Masopust na slunci, pomlázka u kamen.

O svaté Dorotě uschne košile na plotě.

Na svatého Matěje každá myš díra se zachvěje.

²³ JANOVEC, L., *Český rok*, str. 131.

Masopust na mrazu – někdo přijde k úrazu.

Masopust

Tematický celek: Práce s drobným materiálem, skupinová práce – 1. - 5. ročník.

(3 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Masopustní průvod

Cíl: Žáci vytvářejí masopustní postavu z tradičních i netradičních materiálů.

Žáci pracují podle slovního návodu nebo předlohy.

Žáci skládají, trhají, polepují, vystřihují, překládají a tvarují papír, textil.

Motivace: Blíží se masopustní průvod, který na naší škole probíhá tak, že všechny děti, učitelé, ale i celá školka si oblékne kostýmy, masky různých druhů (pohádkové postavy, strašidla, čerty, roboty, super hrdiny, kominíky, šašky či klauny, nevěstu a ženicha a spousty jiných masek). Společně se vydáme na průvod obcí. Na průvod si ještě nějaký čas počkáme, dnes, ale bude vyrábět masky společně pomocí materiálu, který jsem vám připravila. Každý si můžete vyrobit masku, kterou budete mít připravenou na masopustní průvod nebo takovou, jakou byste si přáli mít.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, český jazyk, hudební výchova, výtvarná výchova.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

Nástroje, nářadí, pomůcky: nůžky, lepidlo, tavná pistole, štětce, pracovní podložka.

Materiál: kartonové kužely, polystyrenové koule, krepovací papír, karton – různých barev a tlouštěk, knoflíky, špejle, vlny, bavlnky, provázek, vata, alobal, plastová očka.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s nůžkami, kleštěmi, dráty. O udržování podložky na lavici, úklidu průběžném i konečném, o umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Žáci si vytvořili dvojice a trojice, po motivační části vybrali postavu, kterou budou vyrábět. První krok je akrylovou barvou namalovat polystyrenovou kouli, ze které vznikne hlavní část hlavy, tělo z kartonového kuželu žáci malují také akrylovými barvami, u některých jen jako základová barva, někteří jako součást zdobení. Obě části nechají zaschnout do další vyučovací hodiny.

Na kartonový kužel tavnou pistolí přilepí polystyrenovou hlavu. Nalepí plastová očka, domalují obličej. Z krepových papírů vytvoří obleky na postavy, z vlny a bavlnek vytvoří vlasy, které přilepí lepidlem nebo tavnou pistolí.

Zdobení postav, dodělávání detailů (rohy, knoflíky, koruny, klobouky, berle,...)

Závěr hodiny: Na konci každé vyučovací hodiny proběhlo zhodnocení odvedené práce, zda žáci splnili zadané úkoly, jak se jim činnost líbila, jestli se jim dobře komunikovalo a spolupracovalo ve skupinách. Uklizení pracovního místa, vystavení postav na chodbě školy.

Sada obr. 6 – Masopust, kolektivní práce, archiv autora

3.2.7 BŘEZEN

„Měsíc je pojmenován podle **břízy**, jako měsíc rašení stromů.“²⁴

²⁴ JANOVEC, L., *Český rok*, str. 11.

1) Velikonoce

Velikonoce jsou svátky pohyblivé, slaví po prvním jarním úplňku. Mohou se slavit od 22. 3 do 25. 4., zároveň se jedná o oslavu jara. Velikonoce jsou křesťanský nejvýznamnější svátek. S těmito svátky se pojí mnoho dní – Popeleční středa, Květná neděle, Zelený čtvrtek, Velký pátek, Bílá sobota, Boží hod velikonoční, Velikonoční pondělí.

2) Vynášení Morany

„Morana se říká slaměné figuríně, která je vynášena za vesnici a vržena do potoka nebo řeky, které ji mají odnést pryč. V staré slovanské mytologii byla Morana bohyně smrti a jejím vládnoucím obdobím byla zima. Proto představuje její vynášení rituální rozloučení se zimou, chladem a smrtí.“²⁵

Pranostiky – březen

Jestli únor honí mraky, staví březen sněhuláky.

Březnové slunce má krátké ruce.

Na svatého Řehoře čáp letí od moře, žába hubu otevře, líný sedlák, který neoře.

Březen – za kamna vlezem.

Panna Maria sfoukne svíčku a svatý Michal ji rozsvítí.

Co je na Zelený čtvrtek vyseto, vše se vydaří.

Housenka

Tematický celek: Práce s drobným a přírodním materiálem, skupinová práce – 1., 2. ročník. (2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Housenka

Cíl: Žáci vytvoří housenku.

Žáci pracují podle slovního návodu a předlohy.

Žáci se seznámí s činnostmi s různými materiály a s prvky lidových tradic.

Žáci dodržují zásady hygieny a bezpečnosti práce.

Žáci provádějí pozorování a hodnotí výsledky pozorování.

---

²⁵ JANOVEC, L., *Český rok*, str. 22.

Motivace: Blíží se Velikonoce, barvení vajíček, pletení pomlázek, koleda, a dokonce i pečené dobroty. Za domácí úkol jste si měli každý přinést pět vyfouklých vajíček. Na co jich budeme potřebovat tolik? (na barvení, a kdyby se náhodou rozbila). Každý jich budete potřebovat právě pět, a to na housenku, kterou budete vyrábět. Čtyři vajíčka použijete na tělo housenky a páté vajíčko vám poslouží jako hlava housenky. Podle postupu vytvoříte každý svoji housenku. Do housenek vložíme hlínu a zasadíme řeřichu. Za několik dní vám každému řeřicha vyroste, a pak teprve budou všechny housenky hotové.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, český jazyk, matematika, výtvarná výchova.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

Nástroje, nářadí, pomůcky: štětec, tavná pistole.

Materiál: akrylové barvy, centropen, polystyrenové kuličky (16x – max. 1 cm velké), vajíčko – 5x, drátek, hlína, semínka řeřichy.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o udržování úklidu, o práci s tavnou pistolí pouze s vyučujícím nebo asistentem, o umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Každý s žáků přinesl pět vyfouklých vajíček. Každé vajíčko o jednu třetinu zmenšili (odlamováním skořápky). Zvolili si jednu barevnou kombinaci barev – světle žlutá + tmavě žlutá, světle zelená + tmavě zelená,... Světlou akrylovou barvou namalovali všechna vajíčka, tmavou barvou doplnili puntíky na čtyři vajíčka. Tmavou akrylovou barvou namalují i všechny polystyrenové kuličky. Na jednobarevné vajíčko dokreslí obličej – oči, nos a pus. S pomocí vyučujícího nebo asistenta se každá housenka slepí tavnou pistolí nejprve na čtyři vajíčka vždy čtyři nožičky – polystyrenové kuličky, tak aby byl volný otvor nahoře, pak se vajíčka slepí z boku všechny vedle sebe. Dvě kuličky žáci napíchnou na drátek (4 cm dlouhý) – vzniknou tykadla.

Nyní žáci vyplní vajíčka hlínou a zasejí semínka řeřichy, zalejí a do vajíčka, které je hlava housenky, zapíchnou dvě tykadla.

Do tří až čtyř dnů by měla řeřicha vyrůst, pak bude housenka hotová.

Závěr hodiny: Zhodnocení vlastní činnosti, sebereflexe žáků, jak se žákům práce líbila.

3.2.8 DUBEN

„Měsíc je pojmenován podle **dubu**, je to měsíc rašících dubů.“²⁶

²⁶ JANOVEC, L., *Český rok*, str. 23.

1) 1. duben – Apríl

V tento den je dovoleno si z ostatních dělat legraci, navádět je. Stejně tak, jako je celý duben aprílové počasí.

2) 30. duben – Pálení čarodějnic

Poslední večer v dubnu je věnován pálení čarodějnic, kdy se na vesnicích dělají velké ohně, stavějí se májky a děti se převlékají za čarodějnice. Ve městech se tento zvyk dodržuje tak, že lidé grilují. Dříve se slavnost pálení čarodějnic označovala jako filipo-jakubská noc, noc magická.

Obr. 7 – Housenka, kolektivní práce, archiv autora

Pranostiky – duben

Na svatého Jiří vylézají hadi a štíři.

Omrzne-li na Velký pátek stromový květ, nebude ten rok ovoce.

Velikonoce krásné úrodu nám dají, pakli slunce hasne, louky sucho mají.

Svatý Jiří nese svačinu na talíři.

Kolikátého dubna zasadíš stromek, tolikátého roku ponese ovoce.

Posledního dubna před soumrakem se mají do obytného stavení, stodol, úlů, chlévů, sklepů a na studnice zastrkovat březové, vrbové, bukové, bezové, angreštové větvičky a kaprad', aby dům nenavštívily čarodějnice a neškodily.

Čarodějnice

Tematický celek: Práce s drobným a přírodním materiálem, skupinová práce – 3., 4. a 5. ročník. (3 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Čarodějnice

Cíl: Žáci vyrobí čarodějnice.

Žáci vyrobí kouzelná zvířata.

Žáci spolupracují s ostatními.

Žáci se seznámí s činnostmi s různými materiály a s prvky lidových tradic.

Žáci bezpečně pracují s nářadím a náčiním.

Motivace: Pálení čarodějnic, dříve probíhalo velké veselí, stavěly se hranice a vyráběly čarodějnice, které se na nich upalovaly. Staví se májky, na které svobodná děvčata přivazovala pentle. Čarodějnice, které znáte z pohádek, mají kolem sebe spousty dalších kouzelných zvířat, nápadnou vás některé? (kočka, had, sova, pavouk,...) Společně vyrobíme hodnou čarodějnici, a k ní kouzelná zvířata, která ji pomáhají.

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, výtvarná výchova, prvouka, přírodověda.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

Nástroje, nářadí, pomůcky: nůžky, hřebíky, kladivo, tavná pistole, špendlíky, řezací nůž, šídlo, provázek.

Materiál: Polystyrenový – kužel (1x 20–25 cm), koule (1x 10–12 cm, 1x 2–3 cm), kroužek (p 10 cm), dýně 5x, česnek 2x, chlupaté drátky, klobouk, halloweenské čelenky, halloweenská dětská sukně, obal od vajíček, kartóny různých barev a tlouštěk, plastová očka, klacíky, akrylové barvy, vlna, centropen, tužka.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o udržování úklidu, o pohybu po třídě při vyrábění ve skupinách, o práci s tavnou pistolí pouze s vyučujícím nebo asistentem, o umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Žáci si vyrobí jednotlivé části a celé výrobky samostatně ve skupinách.

Čarodějnice – akrylovou černou barvou žáci namalují polystyrenový kužel a rozřízný polystyrenový kroužek – ruce. Z obalu od vajíček vystříhnou prostřední špičku – nos. Nos připevní špendlíky na polystyrenovou kouli a namalují tělovou akrylovou barvou. Z kartonu podle šablony vystříhnou brýle a namalují černou akrylovou barvou. Z malých klacíků a provázku vyrobí koště. Když vše zaschne, mohou kompletovat. Tavnou pistolí přilepí kouli na kužel, halloweenskou sukni rozstříhnou na půl. Polovinu sukně připevní špendlíky na kužel, vznikne sukně. Následně přilepí ruce, koště a v horní části kuželu připevní, pomocí špendlíků, druhou část sukně – plášť. Na hlavu čarodějnice připevní, pomocí špendlíků, brýle a tavnou pistolí plastová očka, vlasy vyrobí z bavlny, kterou si nastříhali na stejně dlouhé díly. Nakonec přilepí klobouk a na plášť připevní pavouka, domalují pusu a také bradavici na nos.

Kočka – na každou kočku budou žáci potřebovat dvě menší dýně různých tvarů, dva chlupaté drátky černé barvy a pár uší z halloweenské čelenky. Dýně namalují černou akrylovou barvou a na hlavě si centropenem předkreslí oči, které malovat nebudou. Dva chlupaté drátky zatočí do sebe, vznikne ocas. Tavnou pistolí slepí dýně – tělo a hlavu k sobě. Přilepí uši a ocas.

Sova – podle šablony obkreslí a vystříhnou z různých barevných kartónů 2x kolečko vždy dvakrát stejně, obočí, zobák a jednu dvojici koleček a křídla z halloweenské čelenky. Tavnou pistolí přilepí všechny připravené části na dýni.

Netopýr – oba česneky žáci namalují černou akrylovou barvou a nechají je zaschnout. Z halloweenských čelenek vystříhnou stejná křídla netopýrům. Tavnou pistolí přilepí křídla a plastová očka.

Pavouk – malou polystyrenovou kouli rozřízne vyučující na polovinu. Žáci polokouli namalují černou akrylovou barvou, nechají zaschnout. Šídlem propíchnou šest dírek – otvor pro nohy. Dva chlupaté drátky černé barvy, rozstříhnou na vždy na tři stejné části a za polovinu ohnou. Tavnou pistolí přilepí do připravených otvorů na polystyrenové polokouli. Přilepí plastová očka.

Dřevěný poklad – silný cca 2–3 cm, černou akrylovou barvou namalují žáci spirálu. Učitel ze spodu zatluče hřebíky, na které se čarodějnice, kočky, netopýři a sova napíchne. Tavnou pistolí přilepíme pavouka.

Závěr hodiny: Na konci vyučovací hodiny proběhlo zhodnocení odvedené pracovní činnosti, jak se dětem činnost líbila, jestli se jim dobře komunikovalo a spolupracovalo ve skupinách, ve kterých děti tvořily jinou část výrobku.

Sada obr. 8 – Čarodějnice, kolektivní práce, archiv autora

3.2.9 KVĚTEN

„Měsíc je pojmenován podle *kvetoucích stromů*.“²⁷

1) 2. neděle v květnu – Den matek

Tento den dávají děti, malé i velké, svým maminkám květiny, drobné dárky a přáníčka, aby jim vyjádřily lásku.

2) Květen – Letnice

„Svátek je pohyblivý a určuje se podle výpočtu data Velikonoc. Připadají na 50. den po Božím hodu velikonočním.“²⁸

Pranostiky – květen

Roj, který se v máji rojí, za plný vůz sena stojí, ale o svatém Jáně ani za vodu džbáně.

Bujný květ – plný úl.

Pankrác, Servác, Bonifác jsou ledoví muži, Žofie je jejich kuchařka.

Březen za kamna vlezem, duben, ještě tam budem, máj, vyženeme kozy v háj.

V máji hřímoty nedělají trampoty.

Březnový vítr a dubnový déšť probudí májové květiny.

Masožravá kytka

Tematický celek: Skupinová práce – 3., 4. a 5. ročník. (3 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Masožravá kytka

Cíl: Žáci společně namalují masožravé kytky.

Žáci spolupracují s ostatními.

Žáci vytvoří pomocí fantazie masožravou rostlinu v nadměrné velikosti.

Motivace: Masožravá kytka – co by měla mít masožravá kytka, aby mohla přijímat živočišnou potravu jako lidé? Ústa na příjem potravy, oči, aby viděla, co jí, čichové buňky, stonky, listy, kořeny.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, přírodověda

---

²⁷ JANOVEC, L., *Český rok*, str. 29.

²⁸ JANOVEC, L., *Český rok*, str. 38.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

Nástroje, nářadí, pomůcky: lepenka, štětec.

Materiál: akvarelové pastelky, voda, centrofix, karton.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o udržování úklidu, o umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Nejprve každý žák navrhne vlastní masožravou kytku na čtvrtku A4, společně vybereme jeden návrh, který se bude realizovat.

Ze zadní části slepíme lepenkou tři kartony velikosti A1. Akvarelovou žlutou pastelkou přenesou žáci masožravou květinu na velký formát. Následně ji vykreslují akvarelovými pastelkami, které pomocí vody a štětců vytvoří akvarel. Černým centrofixem zvýrazňují kontury.

Závěr hodiny: Závěrečné zhodnocení vyučovacích hodin, sebereflexe žáků. Velký formát jsem nechala podlepit a zarámovat. Masožravou kytku jsme pověsili na chodbě školy.

Obr. 9 – Masožravá kytky, kolektivní práce, archiv autora

3.2.10 ČERVEN

„*Červen i červenec jsou pojmenovány podle červené barvy, jako měsíce červených květů a červeného ovoce.*“²⁹

1) 17. červen – Den otců

Tento den dávají děti, malé i velké, svým otcům drobné dárky a přáníčka, aby jim vyjádřily poctu.

2) 24. červen – Svatojánská noc

„*Svatojánská noc je jedna z nejvíce magických nocí v našem kalendáři. Lidé věřili ještě z pohanských dob, že v době letního slunovratu mají nad nimi temné síly velikou moc, proto prováděli různé rituály, aby se jim postavili.*“³⁰

Zapalovaly se ohně, které symbolizovaly slunce a měly magickou sílu. Děvčata tuto noc sbírala devatero kvítí na věneček, který jim předpověděl ženicha. Noc byla velmi důležitá pro lidové léčitelství. Podle pověstí rozkvétalo zlaté kvítí, které bylo klíčem k pokladům. (Janovec, 2021, s. 59-60.)

Pranostiky – červen

Červnové večerní hřmění – ryb a raků nadělení.

Červen červený jako z růže květ.

Svatý Vít dává trávě pít.

O Janu-li kukačka kuká, pěkný čas sobě vykuká.

Prší-li na Ladislava, déšť po sedm neděl trvá.

Od včely pochází med, od hada jed.

²⁹ JANOVEC, L., *Český rok*, str. 53.

³⁰ JANOVEC, L., *Český rok*, str. 60.

Včelí úl

Tematický celek: Práce s přírodním materiálem. Skupinová práce – 3., 4. a 5. ročník. (3 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Včelí úl

Cíl: Žáci vyrobí včelí úl z papírodřevité drtě.

Žáci vyrobí včely z papíru.

Žáci spolupracují s ostatními.

Žáci se seznámí s činnostmi s různými materiály.

Žáci bezpečně pracují s náradím a náčiním.

Žáci udržují pořádek a čistotu na pracovním místě.

Žáci dodržují zásady hygieny a bezpečnosti práce.

Motivace: Venku je teplo, všechno kolem nás kvete a na květiny přilétávají včelky. Včely už pilně pracují a musí létat pro pyl, který nosí do svých úlů. Společně pomůžete vystavět včelám nový úl, který doplníte o včelí roj.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, přírodověda.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

Nástroje, náradí, pomůcky: nůžky, kleště.

Materiál: papírodřevitá drť, art papír, včelařský drátek.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o udržování úklidu, pohybu po třídě, práce s drátem, o uklizení pracovního místa a umytí rukou na konci vyučovacích hodin.

Stručný pracovní postup: Žáci si vyrobí podle slovního návodu a ukázky včelky velké (cca 7 cm). Společně vyrobí včelí úl z papírodřevité drtě, pomocí drátku vytvoří nejprve hada, a pak hada spirálovitě stočí do tvaru úlu. Jednotlivá patra zpevní včelařským drátkem. Nezapomenou vytvořit vchod do úlu. Včely připevní a naaranžují pomocí drátku.

Závěr hodiny: Společné zhodnocení výrobku, zhodnocení vyučovacích hodin, sebereflexe žáků.

Obr. 10 – Včelí úl, kolektivní práce, archiv autora

3.3 PRANOSTIKY JAKO NÁMĚTY PRO PRACOVNÍ ČINNOSTI – SAMOSTATNÁ PRÁCE

3.3.1 PODZIM

Září

Divoké husy svačinu odnášejí a zimu přinášejí.

Tematický celek: Práce s papírem, 1., 2. ročník.

Název výrobku: Husa

Cíl: Žáci vyrobí husu z papírového sáčku.

Žáci pracují samostatně podle návodu.

Žáci se seznámí s činnostmi s různými materiály.

Žáci stříhají, skládají, vystřihují, přilepují papír.

Žáci udržují pořádek a čistotu na pracovním místě.

Motivace: Divoké husy svačinu odnášejí a zimu přinášejí. Jak mohou husy nosit svačinu? Jak si nosíte svačinu do školy vy? Dříve nebyly krabičky s obrázky, dříve se nosila svačina v papírovém sáčku, z kterého vyrobíme husu, která nese jako sama sebe k svačině.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, český jazyk, hudební výchova.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

Nástroje, nářadí, pomůcky: nůžky, tužka, pastelky, lepidlo.

Materiál: svačtinový sáček, papírový kapesník provázek barevný papír, čtvrtka.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o udržování úklidu, o práci s nůžkami, o umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Žáci si podle šablony obkreslí na čtvrtku hlavu husy, dokreslí zobák a oko, zobák vybarví pastelkou a vystříhnou hlavu husy. Na barevný papír si podle šablony obkreslí nohy a vystříhnou. Na vzniklých pruzích poskládají harmoniku (střídavě ohýbají papír tam a zpět cca po 1cm). Připraví si svačtinový sáček, který nafouknou, vloží do něj zmačkaný papírový kapesník, lepidlem do vnitřního horního okraje svačtinového sáčku přilepí hlavu husa za krk. Do spodní části sáčku přilepí obě nohy. Provázkem ještě upevní sáček ke krku a udělají mašli.

Závěr hodiny: Závěrečné zhodnocení vyučovacích hodin, sebereflexe žáků, práce s papírem, jak se jim činnost líbila. Společné vystavení výrobků v jídelně školy.

Obr. 11 – Husa, dětská práce, archiv autora

Po svatém Matouši – čepice na uši.

Tematický celek: Práce s drobným materiálem – textil, 3., 4. a 5. ročník.

Název výrobku: Kulich – čepice

Cíl: Žáci posilují trpělivost, zručnost a procvičí si jemnou motoriku.

Žáci vytvoří kulich.

Žáci pracují samostatně podle návodu.

Žáci se seznámí s činnostmi s různými materiály.

Žáci udržují pořádek a čistotu na pracovním místě.

Motivace: Skončilo léto, nastává podzim, rána budou chladnější. Co bychom měli začít nosit ráno, když půjdeme do školy? Čepice, ano a vy si každý jednu čepici vyrobíte.

Nebudete ji moct sami nosit, ale věřím, že vás zahřeje už od pohledu.

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, výtvarná výchova

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita.

Nástroje, nářadí, pomůcky: nůžky

Materiál: slabá vlna, rulička od kuchyňských utěrek

Bezpečnost a hygiena: Poučení o práci s nůžkami, o podložce na lavici, o úklidu, umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Rozstříhat ruličky (1 rulička – 5 kulichů, 1 kulich cca 2 cm).

Žáci si nastříhají vlnu na stejně dlouhé části (cca 25 cm). Navážou vlnu na ruličku, svážou – mašlí, dostříhají tvar bambule.

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovací hodiny, práci dětí, dětská sebereflexe, jak se jim práce líbila. Společné vystavení hotových výrobků na chodbu školy

Obr. 12 – Kulich, dětská práce, archiv autora

Když je vlhko v září, v lesích houbám se daří.

Tematický celek: Práce s papírem, 1., 2. ročník. (2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Les

Cíl: Žáci vyrobí ježka z papíru.

Žáci vyrobí houby z papíru.

Žáci pracují samostatně podle návodu.

Žáci udržují pořádek a čistotu na pracovním místě.

Žáci vystřihují, přilepují papír.

Motivace: Při procházce v lese jsme viděli, jak se les chystá na zimu. Listnaté stromy opadávají, některá zvířátka si chytají potravu na zimu a jiná celou zimu prospívají. Rostou houby, které sbírají nejen lidé, ale jsou i dobrou potravou pro lesní zvířata. Vy si namalujete ježka, který hledá v lese potravu před nastávající zimou.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, výtvarná výchova.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

Nástroje, nářadí, pomůcky: nůžky, vodové barvy, štětce, kelímeček na vodu, rudka, uhlík, pastelky, houbička, lepidlo.

Materiál: čtvrtka A3 – 2x

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s nůžkami, s podložkou na lavici, o úklidu, umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Podkladovou čtvrtku žáci navlhčí mokrou houbičkou po celé ploše, na vlhkou čtvrtku zapouští vodové barvy (hnědá, modrá, zelená), nechají zaschnout. Podle šablony si na další čtvrtku obkreslí tužkou ježka a hříbek (1 – 3x), vystřihnou, slabě tužkou dokreslí ježkovi obličej.

Druhou vyučovací hodinu vodovými barvami, namalují klobouky hub a bodliny ježka. Rudkou či uhlem nakreslí na podkladovou čtvrtku, spodní části stromů (bylinné patro), vystínují a načrtnou kůru na stromech. Rudkou zvýrazní klobouky hub, bodliny ježka uhlem dokreslí obličej ježka. Lepidlem přilepí samostatné části na podkladovou čtvrtku.

Závěr hodiny:

Zhodnocení vyučovacích hodin, dětská sebereflexe, jak se jim práce líbila. Společné vystavení hotových výrobků na nástěnku ve třídě.

Obr. 13 – Les, dětská práce, archiv autora

Říjen

Říjnové nebe plné hvězd má ráno teplá kamna.

Tematický celek: Práce s keramickou hlínou, 3., 4. a 5. ročník

Název výrobku: Zápich – hvězda

Cíl: Žáci vyrobí zápichy z keramiky.

Žáci pracují samostatně podle slovního návodu a předlohy.

Žáci bezpečně pracují s nářadím a náčiním.

Žáci vytvářejí přiměřenými pracovními operacemi a postupy různé výrobky z daného materiálu.

Žáci udržují pořádek a čistotu na pracovním místě.

Žáci dodržují zásady hygieny a bezpečnosti práce.

Motivace: Nebe plné hvězd, hvězdy, které se mohou zapíchnout do květináče. Z keramické hlíny vyrobíte zápichy hvězd, zdobené malými hvězdami. Přeneseme kousek nebe i do vašeho domova.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, přírodověda.

Průřezová témata: kreativita, osobnostní rozvoj.

Nástroje, nářadí, pomůcky: váleček, párátko, utěrka, šablona, vykrajovátko – hvězda, štětec, houbička, gumové rukavice.

Materiál: keramická hlína, burel, miska s vodou.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s keramickou hlínou a burelem, mají podložky a utěrky na lavici, používají gumové rukavice, uklidí, umytí pracovní místo a ruce na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Na lavici si žák připraví podložku, utěrku, misku s vodou a párátka. Nejprve žáci keramickou hlinu důkladně propracují a válečkem vyválejí plát (20 x 25cm). Přiloží papírovou šablonu a zavalí válečkem. Šablonu obkreslí párátkem, šablonu sundají a párátka použijí jako nůž a odkrojí okraje keramické hlíny. Prstem a vodou ohladí okraje a povrch zápichu. Dokreslí hvězdu párátkem a obtisknou vykrajovátko hvězdičky. Další vyučovací hodinu jsou výrobky vypálené a připravené na glazování. Žáci glazovali burelem, kde natřeli zápich z obou stran burelem a v tekoucí vodě pomocí houbičky vymyli. Zápich se vypálil v keramické peci.

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovacích hodin, dětská sebereflexe, jak se jim práce líbila, práce s keramickou hlinou, glazování.

Sada obr. 14 – Zápich, dětská práce, archiv autora

V říjnu hodně žaludů a bukvic oznamuje zimy víc.

Tematický celek: Práce s přírodním materiálem, 3., 4. a 5. ročník

Název výrobku: Šnek, sova

Cíl: Žáci vytvoří šneka, housenku.

Žáci pracují podle slovního návodu a předlohy.

Žáci se seznámí s činnostmi s různými materiály.

Žáci dodržují zásady bezpečnosti práce.

Žáci vytvářejí přiměřenými pracovními operacemi a postupy různé výrobky z daného materiálu.

Motivace: Zvířátka z kaštanu jsme už všichni vyráběli, nyní si vyrobíme zvířátka z materiálů, které jsme při vycházce nasbírali. Co všechno jsme společně v přírodě našli?

Šišky, žaludy, bukvice, kaštany,... každý si můžete vybrat nějaké zvíře, které žije v lese a jeho okolí.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, přírodověda.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

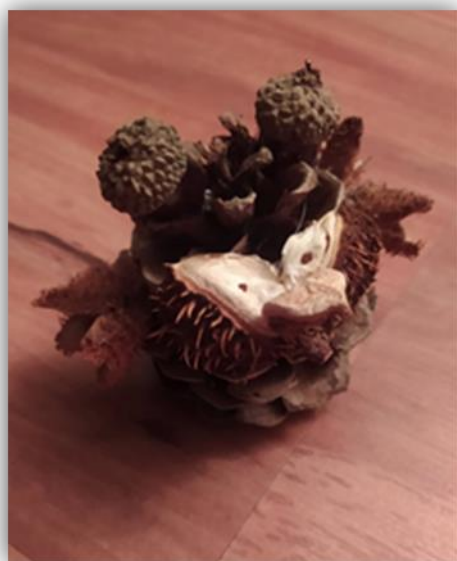
Nástroje, nářadí, pomůcky: tavná pistole, lepidlo, chlupaté drátky, papírové oči.

Materiál: přírodní materiál – šišky, bukvice, kaštany, žaludy.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o bezpečnosti, o hygieně při práci, o práci s nůžkami, tavnou pistolí. Žáci mají podložky na lavici, uklidí a umyjí pracovní místo a ruce na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Z nasbíraného přírodního materiálu si žáci poskládají jednotlivá zvířata a tavnou pistolí či lepidlem je zkompletují. Nechají zaschnout a dozdobí a dotvarují chlupaté drátky, které připevní stejně.

Závěr hodiny: Závěrečné zhodnocení vyučovacích hodin, sebereflexe žáků. Společné vystavení výrobků ve třídě.

Sada obr. 15 – Sova, šnek, dětská práce, archiv autora

Čím déle vlaštovky u nás v říjnu prodlévají, tím déle pěkné a jasné dny potrvají.

Tematický celek: Práce s papírem, 3., 4. a 5. ročník

Název výrobku: Podzimní krajina

Cíl: Žáci pracují podle slovního návodu a předlohy.

Žáci volí vhodné pracovní pomůcky.

Žáci dodržují zásady bezpečnosti práce.

Žáci vystřihují, přilepují papír.

Žáci vytvářejí přiměřenými pracovními operacemi a postupy různé výrobky z daného materiálu.

Motivace: Nastává podzim, venku se začíná příroda barvit do teplých podzimních barev. Živočichové se začínají připravovat na zimu, někteří ptáci se od nás přesouvají do teplých krajín, kde přečkávají zimu a na jaře se k nám opět vrací. Vlaštovky jsou jedni z těch ptáku, co zimu tráví v teplých oblastech. Vyrobíte podzimní krajinu s barevnými stromy a vlaštovky, které od nás odlétají na zimu.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, přírodověda, výtvarná výchova.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

Nástroje, nářadí, pomůcky: nůžky, anilinové barvy, kružítko, lepidlo, štětec, kelímek s vodou, podložka.

Materiál: čtvrtka A3, čtvrtka A4, rudka, uhel.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s nůžkami, podložkou na lavici, o úklidu, umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Žáci si rozdělí malou čtvrtku podélně na půl, anilinovými barvami vytvoří potřebný podklad. Hnědá barva na kmen a větve, podzimní barvi na koruny stromu. Se čtvrtkou A3 postupují stejně v horní polovině, použijí na pozadí teplé barvy, do spodní poloviny tmavší a studené barvy. Malou čtvrtku otočí lícem dolů, pomocí

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovacích hodin, dětská sebereflexe, jak se jim práce a kombinace technik líbila.

Obr. 16 – Podzimní krajina, dětská práce, archiv autora

Listopad

Na svatou Kateřinu schováme se pod peřinu.

Tematický celek: Práce s papírem, 3., 4. a 5. ročník (2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Povlečení

Cíl: Žáci vyrobí povlečení a prostěradlo.

Žáci pracují podle slovního návodu a předlohy.

Žáci volí vhodné pracovní pomůcky.

Žáci vytvářejí přiměřenými pracovními operacemi a postupy různé výrobky z daného materiálu.

Motivace: Všichni večer jdeme spát, uleháme do svých postelí, kde na nás čeká peřina s polštářem. Povlečení, které máme oblíbené, také působí na náš spánek, dobře se nám v něm spí. Vy si navrhnete povlečení, jaké by se vám líbilo, ve kterém byste chtěli usínat.

Mezipředmětové vztahy:

prvouka, výtvarná výchova.

Průřezová témata:

osobnostní rozvoj, kreativita.

Nástroje, nářadí, pomůcky:

válečky se vzory, temperové barvy, vodové barvy, kelímek s vodou, štětec, tuš, redispero, tužka, pravítko, lepidlo, kuličky, plastové tácky, nůžky.

Materiál: čtvrtky formátu A3, A4, A5.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o udržování úklidu, podložce na lavici, jsou poučeni o práci s nůžkami, o umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Žáky rozdělí vyučující do skupin, každá skupina dostane jinou barevnou kombinaci temperových barev (modrá – světlá, tmavá; zelená – světlá, tmavá; žlutá, oranžová, červená). Temperovou barvu si žáci dají na plastový tácek a rozválí válečkem – nanesou na čtvrtku A4 a A5 (peřina a polštář). Opakují podle potřeby vzory a barvy, nechají zaschnout. Čtvrtku A3 si namalují vodovou barvou, vždy pouze jednou barvou – prostěradlo. Ze spodní strany si odměří od okrajů 3 cm a vytvoří krabičku (lepidlo, kuličky). Tuší zvýrazní linie, kolečka, vlnky na povlečení. Přilepí povlečení na prostěradlo.

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovacích hodin, kombinace technik, dětská sebereflexe, jak se jim práce líbila, společné vystavení výrobků ve školní družině.

Sada obr. 17 – Povlečení, dětská práce, archiv autora

Přijede-li svatý Martin na bílém koni, metelice se honí.

Tematický celek: Práce s papírem, 3., 4. a 5. ročník

Název výrobku: Kůň sv. Martina

Cíl: Žáci vyrobí koně z papíru.

Žáci pracují samostatně podle návodu.

Žáci udržují pořádek a čistotu na pracovním místě.

Žáci vystřihují, přilepují papír.

Motivace: Blíží se svátek svatého Martina, který přijíždí na bílém koni a přiváží sních. Takto to bývalo dříve, v dnešní době se říká, že svatý Martin přijel na koni hnědém, protože nám sních nedovezl. Budeme věřit, že se mu letos podaří dovést a vytvoříme si bílého koně, na jakém by svatý Martin mohl přijet.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, český jazyk.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

Nástroje, nářadí, pomůcky: nůžky, lepidlo, děrovačka, tužka.

Materiál: novinový papír, náčrtníkový papír, barevný papír, lýko.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s nůžkami, podložkou na lavici, o úklidu, umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: žáci si na náčrtníkový papír nakreslí hlavu koně – vystříhnou. Na šedou čtvrtku z novin vytvoří krk koně, dolepí lýko a vločky.

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovací hodiny, sebereflexe žáků, jak se jim práce a kombinace technik líbila. Vystavení výrobků na chodbě školy.

Obr. 18 – Kůň sv. Martina, dětská práce, archiv autora

Když v první adventní neděli nastane daleko široko krutá zima, potrvá čtyři neděle.

Tematický celek: Práce s drobným materiálem, 3., 4. a 5. ročník (2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Adventní věnec

Cíl: Žáci vytvoří adventní věnec.

Žáci se seznámí s činnostmi s různými materiály.

Žáci pracují podle slovního návodu a předlohy.

Žáci vytvářejí přiměřenými pracovními operacemi a postupy různé výrobky z daného materiálu.

Žáci stříhají, přilepují a připevňují různé materiály.

Žáci dodržují zásady bezpečnosti práce.

Motivace: Advent nám hlásí blížící se Vánoce, čas, na který se těšíme. Doma se chystá vánoční výzdoba, peče se cukroví, těšíte se na ježíška. Každou adventní neděli zapálíme další adventní svíčku na adventním věnci. A právě adventní věnec si vyrobíme.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, český jazyk.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita.

Nástroje, nářadí, pomůcky: kleště, nůžky, drát, tavná pistole.

Materiál: Větvičky různých druhů mohou být i listnaté (bobkovišeň), polystyrenový věnec, svíčky, zápich na svíčky, vánoční dekorace.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s nůžkami, tavnou pistolí, podložkou na lavici, o úklidu pracovního místa a umytí rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Polystyrenový věnec žáci obmotají větvičkami a upevní drátkem, větvičky přidávají ve směru hodinových ručiček, kolem do kola. Na hotový věnec zapíchnou zápichy na svíčky a přidají svíčky, tak aby byly pevné a rovné. Dozdobí vánočními dekoracemi podle vlastní fantazie.

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovacích hodin, sebereflexe žáků, společné hodnocení.

Obr. 19 – Adventní věnec, dětská práce, archiv autora

3.3.2 ZIMA

Prosinec

Svatá Viktorie (dříve 23. 12.) obrázky na okna ryje.

Tematický celek: Práce s papírem, 3., 4. a 5. ročník (2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Okna

Cíl: Žáci vytvoří zamrzlé okno.

Žáci pracují podle slovního návodu a předlohy.

Žáci pracují samostatně.

Žáci stříhají, vystřihují, přilepují papír.

Žáci dodržují zásady bezpečnosti práce.

Motivace: Přes den na nás už svítí slunce, ale ráno ještě svoji úlohu plní mráz, který se činí a maluje na okna. Jedno okno je krásnější než druhé. Zkusíte si namalovat takové krásné zamrzlé okno, nebudeme potřebovat mráz, nám postačí pouze vodové barvy a brčka.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, přírodověda, výtvarná výchova.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

Nástroje, nářadí, pomůcky: vodové barvy, brčka, štětec, houbička, nůžky, pravítko, tužka, kelímek s vodou, podložka, šablona, stříbrný fix, pastelky.

Materiál: 2x čtvrtka A4.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s nůžkami, podložkou, o umytí a úklidu pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Houbičkou si žáci namočí celou čtvrtku, pomocí štětce zapouští vodové barvy, které brčkem rozfoukávají na všechny strany. Výplň okna schne, na druhou čtvrtku si podle šablony obkreslí okno a vystřihnou. Stříbrným fixem nebo modrou pastelkou dokreslí vločky. Přilepí rám na okno.

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovací hodiny, sebereflexe žáků, společné hodnocení. Vystavení oken na chodbě školy.

Obr. 20 – Okna, dětská práce, archiv autora

O svatém Mikuláši snížek často práší.

Tematický celek: Práce s papírem, drobným materiálem, 3., 4. a 5. ročník

Název výrobku: Mikuláš, anděl a čert

Cíl: Žáci vytvoří Mikuláše, anděla nebo čerta.

Žáci pracují samostatně slovního návodu a předlohy.

Žáci polepují, stříhají, vystřihují, přilepují, překládají a skládají papír.

Žáci volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu

Motivace: Na začátku prosince nás chodí navštívit Mikuláš s čerty a andělem, které dětem nosí nadílku. Děti jim odrecitují básničku nebo zarecitují písničku. Vyrobite každý jednu postavu Mikuláše, čerta nebo anděla.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, vlastivěda, hudební výchova.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita.

Nástroje, nářadí, pomůcky: nůžky, lepidlo, pastelky, centropen, šablony.

Materiál: kuchyňské ruličky, barevné papíry, krepový papír, alobal, papírová křídla, provázek, čtvrtky.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s nůžkami, podložkou na lavici, o úklidu, umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Žáci si zvolí, kterou postavu budou vyrábět. Na ruličku z papíru vytvoří papírové šaty, mohou si zvolit, jestli hlavu vyrobí samostatně nebo podle šablony. Postavy doplní o ruce a nezbytné doplňky – křídla, hvězda, berle, rohy, pytel,...

Závěr hodiny:

Zhodnocení vyučovací hodiny, dětská sebereflexe, jak se jim práce líbila, práce s papírem. Společné vystavení hotových výrobků ve třídě.

Obr. 21 – Mikuláš, anděl, čert, dětská práce, archiv autora

**Prší-li na Mlád'átka, bude Pámbu v příštím roce potřebovat
hodně andělíčků.**

Tematický celek: Práce s drobným materiálem, 3., 4. a 5. ročník

Název výrobku: Andílek

Cíl: Žáci vytvoří anděla.

Žáci vyrobí jednoduchý výrobek.

Žáci pracují samostatně podle slovního návodu a předlohy.

Žáci polepují, stříhají, vystřihují, přilepují z různých materiálů.

Žáci volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu.

Motivace: Vánoční dekorace, vánoční ozdoby můžeme koupit v každém obchodě nebo je můžeme vyrobit sami. Vyrobite vánoční ozdoby – andílka, na stromeček, na dárek nebo jen tak pro radost. Vyrábět budete z krásných lesklých a třpytivých materiálů.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, hudební výchova.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita.

Nástroje, nářadí, pomůcky: tavná pistole, nůžky, šablona.

Materiál: třpytivý papír, křídla, hvězdičky, hlavy, chlupatý drátek, třpytivý drátek, provázek.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s nůžkami, s tavnou pistolí, podložkou na lavici, o umytí a úklidu pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Žáci si podle šablony obkreslí tvar šatů na třpytivý papír, vystřihnou. Naměří si dva provázky (cca 10 cm) jeden na nožičky a druhý na poutko na zavěšení andílka, chlupatý drátek – ruce (cca 4–6 cm) a třpytivý drátek na svatozář a boty. Křídla, hlava a hvězdička jsou koupené. Všechny komponenty slepí tavnou pistolí.

Závěr hodiny:

Zhodnocení vyučovací hodiny, sebereflexe žáků, žáci vyráběli každý dva andílky. Jednoho si vzali domů a ostatní jsme použili jako ozdoby na vánoční stromeček.

Obr. 22 – Andílek, dětská práce, archiv autora

Leden

Na Nový rok o slepičí krok, na Tři krále o hodinu dále, na Hromnice o krok více.

Tematický celek: Práce s keramickou hlinou, 3., 4. a 5. ročník (2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Tři králové

Cíl: Žáci vytvoří krále z keramické hlíny.

Žáci vyrobí jednoduchý keramický výrobek.

Žáci pracují samostatně podle slovního návodu.

Žáci bezpečně pracují s náradím a náčiním.

Žáci vytvářejí přiměřenými pracovními operacemi a postupy různé výrobky z daného materiálu.

Žáci udržují pořádek a čistotu na pracovním místě.

Žáci dodržují zásady hygieny a bezpečnosti práce.

Motivace: 6. ledna chodí Tři králové, kteří obcházejí domy a zpívají píseň „My tři králové jdeme k vám“, nad dveře píše „K+M+B“, aby se v domě drželo štěstí a zdraví. Postavy králů v krásných pláštích a s korunami s jejich počátečním písmenem. Z keramické hlíny vytvarujete každý jednoho krále.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, vlastivěda, český jazyk, hudební výchova.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita.

Nástroje, náradí, pomůcky: párátko, váleček, miska s vodou, utěrka.

Materiál: keramická hlína, glazury.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s keramickou hlinou a glazurami, o utěrkách na lavici, o úklidu, umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovacích hodin.

Stručný pracovní postup: Keramickou hlinou musí žáci nejprve důkladně propracovat. Dále tvarují postavičky vysoké cca 10–15 cm. Král musí mít korunu a dlouhý plášť, který si žáci vyválejí pomocí válečku a dále tvarují celou postavu podle své fantazie. Hotový výrobek necháme zaschnout a vypálit v keramické peci. Krále namalujeme glazurami a také necháme vypálit v keramické peci.

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovacích hodin, jak se žákům práce s keramickou hlinou líbila. Zhodnocení a vystavení hotových výrobků ve školní družině.

Sada obr. 23 – Tří králové, dětská práce, archiv autora

Novoroční noc jasná a klidná, bude povětrnost pro úrodu vlídná.

Tematický celek: Práce s papírem, 1., 2. ročník. (2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Ohňostroj

Cíl: Žáci pracují podle slovního návodu a předlohy.

Žáci udržují čistotu a pořádek na pracovním místě.

Žáci se seznámí při činnosti s různým materiálem s prvky lidových tradic.

Žáci volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu.

Žáci dodržují zásady hygieny a bezpečnosti práce.

Žáci vytvářejí přiměřenými pracovními operacemi a postupy různé výrobky z daného materiálu.

Motivace: Blíží se nám Vánoce, vánoční prázdniny a Silvestr, Nový rok. Jak slavíte Silvestra? Slavíte s rodiči a s přáteli? V tento den odbytím půlnoci nastává nový kalendářní rok, který je doprovázen velkými oslavami, ohňostroji, silvestrovským programem v televizi, každý tráví Silvestra malinko jinak, ale všichni společně vítáme nový rok. Pro tuto příležitost se pořádají ohňostroje o půl noci, pouštějí lidé samostatně nebo oficiálně velká města. Na menších městech se v posledních letech ujal novoroční ohňostroj, který se

koná 1. 1. v odpoledních hodinách. Každý z vás viděl ohňostroj, spousty barev, světla a obrovských ran. A právě tak bohatý a barevný ohňostroj si vyrobíte.

Mezipředmětové vztahy: vlastivěda, prvouka, přírodověda

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

Nástroje, nářadí, pomůcky: voskovky, tuš, párátko, štětec, podložka.

Materiál: čtvrtka A5

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o bezpečnosti při vyučovací hodině, podložce na lavici, o úklidu pracovního místa, umytí rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Na čtvrtku formátu A3 si voskovkami nakreslíte kolečka, proužky, spirály, které vybarvíte voskovkami (čím více tlačí tím lépe). Pokud mají celou čtvrtku pokrytou voskovkami, mohou štětcem nanést rovnoměrně tuš a nechat zaschnout. Párátkem vyškrabávají ohňostroj a rok 2022.

Závěr hodiny:

Společné zhodnocení ohňostrojů, dětská sebereflexe, vystavení výkresů na nástěnkou ve třídě.

Obr. 24 – Ohňostroj, dětská práce, archiv autora

O svatém Fabiánu a Šebestiánu zalézá zima za nehty i otužilému cikánu.

Tematický celek: Práce s papírem, drobným materiálem 1., 2. ročník. (2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Rukavice se sněhuláky

Cíl: Žáci pracují podle slovního návodu a předlohy.

Žáci udržují čistotu a pořádek na pracovním místě.

Žáci volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu.

Žáci vytvářejí přiměřenými pracovními operacemi a postupy různé výrobky z daného materiálu.

Žáci vystřihují a lepí papír.

Žáci dokážou uvázat kličku.

Žáci pracují s barvou, otiskují a dokreslují.

Motivace: Venku je zima, sněží a mrzne, nosíme teplé oblečení – čepice, šály, rukavice, teplé zimní boty, aby nám nebyla zima. Když si někdo nevezme rukavice, mrznou mu ruce, až nám mráz zalézá za nehty a z prstů se nám stanou sněhuláci.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, český jazyk, matematika, hudební výchova.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita.

Nástroje, nářadí, pomůcky: bílá temperová barva, štětec, černá pastelka.

Materiál: černá čtvrtka A5, barevný papír, provázek.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o bezpečnosti při vyučovací hodině, o podložce na lavici, o úklidu pracovního místa, umytí rukou v průběhu a na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Každý z žáků si natře svou levou nebo pravou ruku, kterou nemá hlavní, bílou barvou a obtiskne ji do středu černé čtvrtky. Žáci si po umytí rukou prstem vytvoří vločky – prst namočí do bílé barvy a obtisknou ho několikrát na papír okolo ruky. Z barevných papírů vystřihnou čepice a malé trojúhelníky (nos pro sněhuláky). Nastřihají si provázek, uvážou mašle. Na každý prst na ruce vytvoří sněhuláka, přilepí čepici, nos, mašli. Černou pastelkou dokreslí uhlíky.

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovací hodiny, dětská sebereflexe, jak se jim práce líbila, práce s papírem. Společné vystavení výkresů ve třídě na nástěnce.

Obr. 25 – Rukavice se sněhuláky, dětská práce, archiv autora

Únor

Leží-li kočka v únoru na slunci, poleze v březnu za kamna.

Tematický celek: Práce s keramickou hlinou, 3., 4. a 5. ročník (2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Kočka

Cíl: Žáci vytvoří kočku z keramické hlíny.

Žáci vyrobí jednoduchý keramický výrobek.

Žáci pracují samostatně podle slovního návodu.

Žáci bezpečně pracují s náradím a náčiním.

Žáci vytvářejí přiměřenými pracovními operacemi a postupy různé výrobky z daného materiálu.

Žáci udržují pořádek a čistotu na pracovním místě.

Žáci dodržují zásady hygieny a bezpečnosti práce.

Motivace: Domácí mazlíčky známe – pes, kočka, papoušek, křeček,... Správně, jaká bychom jim mohli dát jména, jak se jmenují vaši domácí mazlíčci. Kočka – Mourek, Arabela, Čert; pes – Jimi, Rex, Azor; papoušek – Pepík, Lola; křeček – Křupka, Miňonka. Z plátu keramické hlíny budeme vyrábět kočku.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, přírodověda.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

Nástroje, nářadí, pomůcky: váleček, šablony, gumové rukavice, šablona, párátko, miska s vodou, utěrka.

Materiál: keramická hlína, burel, glazury.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s keramickou hlínou a burelem, glazurami, o utěrkách na lavici, používání gumových rukavic, o úklidu, umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovacích hodin.

Stručný pracovní postup: Žáci si důkladně zpracují keramickou hlínu a vyválí plát (cca 0,75cm). Párátkem obkreslí šablonu, šablonu sundají a párátkem odříznou okraje keramické hlíny, prstem ohladí okraje kočky. Dokreslí obličej a srst - párátkem a kočku dotvarují na roli od koberce, kde se výrobek nechá uschnout. Kočky se vypálí v peci. Další vyučovací hodinu je žáci glazují, nejprve natrou kočky burelem a omyjí pod tekoucí vodou. Glazurami vymalují oči a čumák (2 – 3 vrstvy). Kočky se opět musí vypéct v keramické peci

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovacích hodin, jak se žákům práce s keramickou hlínou líbila. Zhodnocení a vystavení hotových výrobků ve školní družině.

Obr. 26 – Kočka, dětská práce, archiv autora

Na Hromnice musí skřivánek vrznout, i kdyby měl zmrznout.

Tematický celek: Práce s textilním materiálem, 3., 4. a 5. ročník (2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Ptáček – jehelníček

Cíl: Žáci vytvoří jehelníček ve tvaru ptáčka.

Žáci vyrobí jednoduchý textilní výrobek.

Žáci pracují samostatně podle slovního návodu a předlohy.

Žáci navlékají jehlu, udělají uzel, stříhají textil.

Žáci šijí předním, zadním, obnitkovacím stehem, podle ročníku.

Žáci přišívají dvoudírkové a čtyřdírkové knoflíky.

Žáci udržují pořádek a čistotu na pracovním místě.

Motivace: Vyrobíme si pro maminky jehelníček, aby měly kam zapichovat jehly a špendlíky. Jehelníček bude ve tvaru ptáčka – skřivánka, budeme postupovat podle návodu tak, abyste to všichni zvládli.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, přírodověda

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita.

Nástroje, nářadí, pomůcky: jehla, špendlíky, nůžky, knoflíky, nit, šablona, tužka.

Materiál: látka, nitě, filc.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o bezpečnosti, o práci s jehlou, špendlíky a nůžkami, o úklidu pracovního místa.

Stručný pracovní postup: Látku si žáci přiloží lícem na líc, přiloží šablonu a obkreslí tužkou. Vystříhnou 0, 5 cm od obrysu, oba díly k sobě přišpendlí. Podle šablony vystříhnou z filcu zobák, nohy a křídla, které také přišpendlí mezi dva díly. Zadním stehem prošíjí podle obrysu, na břiše ptáka nechají volné místo cca 2 cm. Volným otvorem otočí jehelníček rubem dovnitř a vyplní jej vatou, volný otvor sešíjí perličkovým stehem. Přišijí křídla a knoflíky – oči. Jehelníček je hotov.

Závěr hodiny: Zhodnocení obou vyučovacích hodin, sebereflexe žáků, hodnocení jednotlivých kroků.

Obr. 27 – Ptáček, dětská práce, archiv autora

Masopust na slunci, pomlázka u kamen.

Tematický celek: Práce s papírem, 3., 4. a 5. ročník (2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Škraboška

Cíl: Žáci vyrobí škrabošku.

Žáci pracují podle slovního návodu a předlohy.

Žáci volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu.

Žáci vystřihují papír.

Žáci dokážou uvázat uzel.

Žáci pracují s barvou, dokreslují.

Motivace: Masopustní průvod je před námi, budete vyrábět škrabošku – papírovou masku.

Maska má představovat šaška, kterému jeho pokrývka hlavy hraje všemi barvami a vzory libovolných tvarů. Základní tvar škrabošky si můžete obkreslit podle šablony, další část dokreslíte podle vlastní představy.

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, vlastivěda, výtvarná výchova.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita.

Nástroje, nářadí, pomůcky: tužka, šablona, nůžky, děrovačka, pastelky Progresso.

Materiál: čtvrtka A3, gumička.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o bezpečnosti při práci s nůžkami.

Stručný pracovní postup: Žáci si položí čtvrtku A3 na šířku, do středu dolního okraje umístí šablonu a obkreslí ji. Libovolně dokreslí čepici šaška. Pastelkami Progresso ji vybarví a nůžkami vystříhnou. Děrovačkou procvaknou dvě díry v úrovni očí a přivážou gumičku.

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovací hodiny, dětská sebereflexe, jak se jim práce líbila, práce s papírem.

Obr. 28 – Škraboška, dětská práce, archiv autora

3.3.3 JARO

Březen

Jestli únor honí mraky, staví březen sněhuláky.

Tematický celek: Práce s drobným materiálem – 5. ročník

Název výrobku: Sněhulák „Olaf“

Cíl: Žáci vytvoří hračku.

Žáci vyrobí jednoduchý textilní výrobek.

Žáci pracují samostatně podle slovního návodu.

Žáci navlékají jehlu, udělají uzel, stříhají textil.

Žáci šijí předním, zadním, obnitkovacím stehem, podle ročníku.

Žáci přišívají jednotlivé části.

Žáci polepují, stříhají, vystřihují, přilepují z různých materiálů.

Žáci udržují pořádek a čistotu na pracovním místě.

Motivace: filmová pohádka – Ledové království, povídání o hráčkách, obrázky – inspirace.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, český jazyk, hudební výchova, výtvarná výchova.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita.

Nástroje, nářadí, pomůcky: jehly různých velikostí, nůžky, tavná pistole

Materiál: froté ponožky, drcená polštářová výplň, nitě, bavlnky, filc, chlupatý drátek.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučení o bezpečnosti a o hygieně při práci, o práci s nůžkami, tavnou pistolí a jehlami. Dále mají podložky na lavici.

Stručný pracovní postup: Žáci si po výběru ponožky, vyplní ponožku drtí a zašijí či svážou otevřený otvor a pomocí jehly a nitě tvarují a přišívají nebo přitaví pomocí tavné pistole, stejně tak i ostatní části (ruce, nohy, vlasy,...).

Závěr hodiny: Zhodnocení průběhu vyučovací hodiny. Zhodnocení práce dětí, dětská sebereflexe, vystavení hotových výrobků v prostorách školy.

Obr. 29 - Sněhulák „Olaf“, dětská práce, archiv autora

Březnové slunce má krátké ruce.

Tematický celek: Práce s papírem, 3., 4. a 5. ročník (2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Slunce

Cíl: Žáci vytvoří hračku.

Žáci pracují samostatně podle slovního návodu.

Žáci udělají uzel, stříhají vlnu.

Žáci stříhají, vystřihují, přilepují z různých materiálů.

Žáci udržují pořádek a čistotu na pracovním místě.

Motivace: Začíná jaro, končí zima. Nastává teplé období, sluníčko už je na obloze každý den, venku začíná všechno kvést a vonět. Za pomocí vlny si každý jedno takové hřejivé sluníčko vyrobíte.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, matematika, hudební výchova

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita.

Nástroje, nářadí, pomůcky: nůžky, šablona, tužka, pastelky Progresso, lepidlo.

Materiál: vlna, karton, čtvrtka.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o bezpečnosti, o práci s nůžkami, úklidu pracovního místa.

Stručný pracovní postup: Z kartonu si žáci vystřihnou podle šablony dva stejné kruhy, které na sebe přiloží a vlnou obmotají. Kruh s namotanou vlnou po obvodu nůžkami rozstřihnou a roztáhnou od sebe kartonové kruhy. Svážou vlnou uprostřed a kruhy odstraní. Vznikne koule, na kterou přiváží z vlny poutko na zavěšení. Na čtvrtku předkreslí paprsky, vybarví žlutou pastelkou a vystřihnou. Paprsky vlepí lepidlem po středu koule, vznikne slunce.

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovacích hodin, dětská sebereflexe, jak se jim práce líbila, práce s vlnou, s papírem.

Obr. 30 – Slunce, dětská práce, archiv autora

Na svatého Řehoře čáp letí od moře, žába hubu otevře, líný sedlák, který neoře.

Tematický celek: Práce s papírem, 3., 4. a 5. ročník (2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Čápi na komíně

Cíl: Žáci vytvoří čápy na komíně.

Žáci vyrobí jednoduchý výrobek.

Žáci pracují samostatně podle slovního návodu a předlohy.

Žáci polepují, stříhají, vystřihují, přilepují z různých materiálů.

Žáci volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu

Motivace: Na jaře na svatého Řehoře se k nám vrací z teplých krajín čápi, kteří si svá hnízda stavějí na vysokých komínech. Na hnízda stavějí z větví a klacků, velká, aby se do nich všichni pěkně vešli.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, přírodověda, český jazyk, hudební výchova, výtvarná výchova.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

Nástroje, nářadí, pomůcky: nůžky, tavná pistole, štětec, akrylové barvy, pastelky Progresso, centropen, tužka.

Materiál: čtvrtka, lýko, peříčka, rulička od kuchyňských utěrek.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s nůžkami, s tavnou pistolí pod dohledem vyučujícího či asistenta pedagoga, s podložkou na lavici, o umytí a úklidu pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Na čtvrtku si žáci nakreslí čápy – vybarví je, obtáhnou centropenem a vystřihnou. Ruličku od kuchyňských utěrek namalují červenou akrylovou barvou a černou akrylovou barvou vytvoří dojem cihel. Smotají hnízdo z lýka, vloží peříčka na ozdobu. Tavnou pistolí připevní na komín hnízdo a do něj připevní čápy.

Závěr hodiny: Společné zhodnocení vyučovací hodiny, sebereflexe žáků, jak se jim práce líbila, vystavění prací na chodbě školy.

Obr. 31 – Čápi na komíně, dětská práce, archiv autora

Duben

Na svatého Jiří vylézají hadi a štíři.

Tematický celek: Práce s papírem, 3., 4. a 5. ročník. (2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Hadi

Cíl: Žáci pracují podle slovního návodu a předlohy.

Žáci volí vhodné pracovní pomůcky.

Žáci přilepují papír.

Žáci vytvářejí přiměřenými pracovními operacemi a postupy různé výrobky z daného materiálu.

Motivace: Na svatého Jiří vylézají hadi a štíři. Hadi se nám přemnožili, ale na fotografii se zachytila jen neparná část, důležité je vylustit jejich těla na obrázku a dokreslit fotografii, aby byla kompletní.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, přírodověda, český jazyk, výtvarná výchova.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

Nástroje, nářadí, pomůcky: pastelky Progresso, tužka, fix, lepidlo.

Materiál: čtvrtka A3, kopie detailů hadů.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o udržování pořádku na lavici, o podložce na lavici, o úklidu na konci vyučovací hodiny a umytí rukou.

Stručný pracovní postup: Na čtvrtku A3 si žáci pomocí lepidla přilepí kopii hadů, ze které pomocí tužky dokreslují hady po zbývající volné ploše. Hady pastelkami barevně a vzorově odliší.

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovacích hodin, dokreslování hadů, vybarvování. Sebereflexe žáků, společné hodnocení a vystavení obrázků na chodbě školy.

Sada obr. 32 – Hadi, dětská práce, archiv autora

Omrzne-li na Velký pátek stromový květ, nebude ten rok ovoce.

Tematický celek: Práce s papírem, 3., 4. a 5. ročník. (2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Jarní strom

Cíl: Žáci vytvoří matici na papírotisk

Žáci si volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu.

Žáci vytvářejí přiměřenými pracovními operacemi a postupy různé výrobky z daného materiálu.

Žáci vystřihují, vyřezávají a lepí papír.

Motivace: Na jaře začínají kvést stromy, létají a prozpěvují ptáci. Vše kolem nás se chystá na krásné, teplé počasí. Kvetoucí stromy jsou pro nás motivací na papírotisk.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, přírodověda, český jazyk, hudební výchova, výtvarná výchova

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

Nástroje, nářadí, pomůcky: nůžky, řezací nůž, lepidlo, tužka.

Materiál: čtvrtka A3 – 2x, tiskařská barva

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučení o práci s nůžkami, o bezpečném zacházení řezacím nožem, o udržování pořádku na lavici, podložku na lavici, o úklidu na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Žáci na čtvrtku rozkreslili části stromů (kmen, listy) a ptáky (tělo, zobák, oko, křídlo). Jednotlivé části vystřihali nebo vyřezali. Na prázdnou čtvrtku jednotlivé části přilepovali lepidlem v několika vrstvách na sebe. Vznikla šablona pro papírotisk.

Jednotlivé tisky jsem tiskla sama na DDM, kde máme ve výtvarném ateliéru lis.

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovacích hodin, sebereflexe žáků, trpělivost. Zhodnocení a vystavení hotových výrobků na chodbě školy.

Obr. 33 – Jarní strom, dětská práce, archiv autora

Velikonoce krásné úrodu nám dají, pakli slunce hasne, louky sucho mají.

Tematický celek: Práce s drobným materiálem, 1., 2. ročník.

Název výrobku: Velikonoční vajíčka

Cíl: Žáci vytvoří velikonoční vajíčko.

Žáci volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu.

Žáci vytváří přiměřenými pracovními operacemi a postupy různé výrobky z daného materiálu.

Žáci se seznámí s prvky lidových tradic.

Žáci udržují pořádek a čistotu.

Motivace: Velikonoční pondělí se blíží, nabarvíme velikonoční vajíčka pomocí mramorových barev.

Panímámo zlatičká,
Darujte nám vajíčka,
Nedáte-li vajíčka,
Uteče vám slepička
Do horního rybníčka
A z rybníčka do louže,
Kdo jí odtud pomůže.

Mezipředmětové vztahy:

prvouka, přírodověda, český jazyk, výtvarná výchova

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

Nástroje, nářadí, pomůcky: kelímek s vodou, gumové rukavice, špejle.

Materiál: mramorové barvy, vajíčka (každý žák si měl za domácí úkol přinést 3–5 vyfouklých vajíček).

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s mramorovými barvami a gumovými rukavicemi, o udržování pořádku na lavici, ve třídě, na podložce na lavici, o úklidu na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Do misky s vodou si každý žák nakapal různou kombinaci 2 – 3 barev (cca 3 – 4 kapky od každé barvy). Uchopil vajíčko mezi palec a ukazovaček, celé

ho ponořil pod hladinu do misky, vytáhl a nechal uschnout. Ponor vajíčka se může zopakovat pro lepší barevnost.

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovací hodiny, jak se žákům činnost líbila, sebereflexe žáků.

Obr. 34 – Velikonoční vajíčka, dětská práce, archiv autora

Květen

**Roj, který se v máji rojí, za plný vůz sena stojí, ale o svatém
Jáně ani za vodu džbáně.**

Tematický celek: Práce s papírem, 3., 4. a 5. ročník (2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Váza

Cíl: Žáci vytvoří vázu z keramické hlíny.

Žáci pracují podle slovního návodu.

Žáci udržují čistotu a pořádek na pracovním místě.

Žáci volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu.

Žáci bezpečně pracují s náradím a náčiním.

Žáci vytváří přiměřenými pracovními operacemi a postupy různé výrobky z daného materiálu.

Motivace: Dříve lidé neměli skleněné vázy, byly jen takové, které si sami vyrobili, a nejčastějším a nejdostupnějším materiálem pro výrobu jakýchkoliv nádob byla keramická hlína. Jednou z technik pro výrobu nádob, hrnečků, talířů a misek je šňůrková technika. Pomocí té vyrobíte vázu.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, přírodověda.

Průřezová témata: kreativita, osobnostní rozvoj.

Nástroje, náradí, pomůcky: párátko, utěrka, štětec, „šlikr“, houbička, gumové rukavice.

Materiál: keramická hlína, burel, miska s vodou.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s keramickou hlínou a burelem, též s gumovými rukavicemi, podložkou a utěrkou na lavici, o úklidu a o umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Žáci si důkladně propracují keramickou hlínu a válejí válečky-šňůrky, z kterých pomocí vody či „šlikru“ motají a lepí jednotlivé šňůrky do požadovaného tvaru nádoby. Výrobek se nechá uschnout, vypálí se v peci na keramickou hlínu. Žáci natrou vázu burelem a vymyjí pod tekoucí vodou, opět se výrobek musí vypálit v keramické peci.

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovacích hodin, dětská sebereflexe, jak se jim práce líbila, práce s keramickou hlínou, glazování burelem.

Obr. 35 – Váza, dětská práce, archiv autora

Pankrác, Servác, Bonifác jsou ledoví muži, Žofie je jejich kuchařka.

Tematický celek: Práce s drobným materiálem, 3., 4. a 5. ročník.

Název výrobku: Vařečka

Cíl: Žáci vytvoří vařečku jako zápich do květníku.

Žáci pracují podle slovního návodu.

Žáci se seznámí při činnosti s různým materiálem.

Žáci volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní.

Motivace: Vařečka nemusí sloužit jen na vaření, může posloužit i jako zápich do květináče s bylinkami, nebo jen tak pro radost.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, přírodověda, český jazyk.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita.

Nástroje, nářadí, pomůcky: tavná pistole, nůžky, centropen.

Materiál: vařečky, provázek, barevný papír, lýko, akrylové barvy, platová kolečka.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s nůžkami, tavnou pistolí, o udržování pořádku na lavici, na podložce na lavici, o úklidu na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Žáci si zvolili, jakou vařečku budou vyrábět, namalovali vařečku akrylovou barvou nebo ji nechali přírodní. Doplnili o detaily (obličej, jmenovky, ruce, vlasy,...)

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovací hodiny, společné hodnocení, sebereflexe žáků.

Sada obr. 36 – Vařečka, dětská práce, archiv autora

Bujný květ – plný úl.

Tematický celek: Práce s keramickou hlínou, 1., 2. ročník

Název výrobku: Úl a včelky

Cíl: Žáci vytvoří včelu z keramické hlíny.

Žáci vytvoří úl z keramické hlíny

Žáci pracují podle slovního návodu a předlohy.

Žáci udržují čistotu a pořádek na pracovním místě.

Žáci volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu.

Žáci bezpečně pracují s náradím a náčiním.

Žáci vytvářejí přiměřenými pracovními operacemi a postupy různé výrobky z daného materiálu.

Motivace: Kolem nás vše kvete, a to je nejlepší období pro pilné včelky, které z květin nosí pyl do svých úlů a tam z něho vyrábějí sladký med. Kdo má rád med? Z keramické hlíny si vytvoříte úl pomocí šňůrkové techniky a každý vyrobí jednu včelku.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, přírodověda, český jazyk, hudební výchova, výtvarná výchova.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

Nástroje, náradí, pomůcky: váleček, párátko, miska s vodou, utěrka.

Materiál: keramická hlína, „šlikr“, glazury.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s keramickou hlínou a s glazurami, podložkami a utěrkami na lavici, o úklidu a umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Žáci společně vytvořili úl, ručně ze zpracovávané hlíny váleli dlouhé válečky, ze kterých pomocí „šlikru“ sestavili úl. Každý pak vyrobil malou včelku (cca 3 – 4cm velkou). Výrobky se po týdnu schnutí vypálily v keramické peci. Žáci jednotlivé části glazovali. Poté se vše muselo opět vypéct v keramické peci.

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovacích hodin, dětská sebereflexe, jak se jim práce líbila, práce s keramickou hlínou, glazování.

Obr. 37 – Úl a včelky, dětská práce, archiv autora

3.3.4 LÉTO

Červen

Červnové večerní hřmění – ryb a raků nadělení.

Tematický celek: Práce s papírem, 1., 2. ročník. (2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Ryba

Cíl: Žáci vytvoří rybu.

Žáci pracují podle slovního návodu.

Žáci se seznámí při činnosti s různým materiálem.

Žáci udržují čistotu a pořádek na pracovním místě.

Žáci volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu.

Motivace:

Mezipředmětové vztahy: prvouka, přírodověda, český jazyk.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

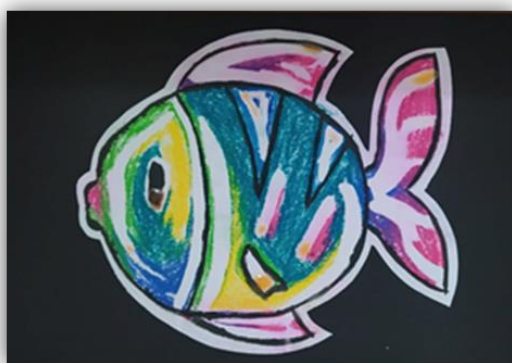
Nástroje, nářadí, pomůcky: štětec, klovatina, lepidlo, nůžky, tužka, voda.

Materiál: čtvrtka A4 – bílá, černá, černá akrylová barva, suché pastely.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s nůžkami a klovatinou, o udržování pořádku na lavici, ve třídě, na podložce na lavici, o úklidu na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Žáci si načrtnou tužkou rybu na bílou čtvrtku, klovatinou zdůrazní obrysy. Po zaschnutí vybarví suchými pastely a pod tekoucí vodou odstraní klovatinu. Obrysy zvýrazní černou akrylovou barvou, rybu vystříhnou a nalepí na černou čtvrtku.

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovací hodiny, jak se žákům činnost líbila, sebereflexe žáků. Vystavení obrázku na chodbě školy.

Obr. 38 – Ryba, dětská práce, archiv autora

Červen červený jako z růže květ.

Tematický celek: Práce s přírodním materiálem, 3., 4. a 5. ročník

Název výrobku: Květina

Cíl: Žáci vytvoří květinu z listů.

Žáci pracují podle slovního návodu a ukázky.

Žáci se seznámí při činnosti s přírodním materiálem.

Žáci volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní.

Motivace: Blíží se konec školního roku, proto můžeme vyrobit pro paní učitelku květinu na poslední školní den. Jednotlivé květy vyrobíte z listů a dozdobíte je okrasnými travami.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, přírodověda, český jazyk.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

Nástroje, nářadí, pomůcky: drátek, nůžky.

Materiál: listy, ozdobná tráva, lýko, stužka – papírová, provázek.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s nůžkami a drátkem, o udržování pořádku na lavici, ve třídě, na podložce na lavici, o úklidu na konci vyučovací hodiny.

Stručný pracovní postup: Na květiny se potřebuje několik listů z listnatých stromů. Jednotlivé listy se přehnou na půl a spirálovitě se kladou do sebe, pokud je květina dostatečně veliká, zamotá se drátkem. Vytvoří se potřebovaný počet kusů, květiny se smíchají s okrasnou trávou a sváží stužkou.

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovací hodiny, jak se žákům činnost líbila, sebereflexe žáků.

Sada obr. 39 – Květina, dětská práce, archiv autora

Svatý Vít dává trávě pít.

Tematický celek: Práce s keramickou hlínou, 3., 4. a 5. ročník (2 vyučovací hodiny)

Název výrobku: Zápich

Cíl: Žáci vytvoří zápich z keramické hlíny.

Žáci pracují podle slovního návodu a předlohy.

Žáci volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu.

Žáci bezpečně pracují s náradím a náčiním.

Žáci vytvářejí přiměřenými pracovními operacemi a postupy různé výrobky z daného materiálu.

Žáci udržují čistotu a pořádek na pracovním místě.

Motivace: Svatý Vít dává trávě pít. Louky potřebují pít, je na nich mnoho květin a zvířátek – motýlů, šneků. Z keramické hlíny a drtě ze skla vytvoříte zápichy do květináčů na tyto motivy.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, přírodověda, český jazyk, výtvarná výchova, hudební výchova.

Průřezová témata: osobnostní rozvoj, kreativita, EV – základní podmínky života.

Nástroje, nářadí, pomůcky: váleček, šablony, gumové rukavice, šablona, párátko, miska s vodou, utěrka.

Materiál: keramická hlína, burel, drť ze skla.

Bezpečnost a hygiena: Žáci jsou poučeni o práci s keramickou hlínou a burelem, glazurami, také o použití utěrek na lavici a používání gumových rukavic, o úklidu, umytí pracovního místa a rukou na konci vyučovacích hodin.

Stručný pracovní postup: Žáci si připraví pomůcky na lavici, důkladně propracují keramickou hlínu. Pomocí válečku rozválí na plát, přiloží šablону a obkreslí párátkem, tento postup opakují dvakrát, u druhého plátu vyříznou 0,75 od okraje a přiloží na první část, připevní „šlikrem“ nebo vodou a prstem uhladí. Výrobek uschne, vypálí se v peci na keramickou hlínu. Žáci vše namalují burelem, pod tekoucí vodou vymyjí s gumovými rukavicemi na rukou a vysypou skleněnou drť. Výrobek se opět vypálí v keramické peci.

Závěr hodiny: Zhodnocení vyučovacích hodin, dětská sebereflexe, jak se jim práce líbila, práce s keramickou hlínou, glazování burelem, práce s drceným sklem.

Sada obr. 40 – Zápich, dětská práce, archiv autora

ZÁVĚR

Pranostiky se tradují, předávají z generace na generaci již od našich dávných předků tak, aby nezanikly a dochovaly se pro budoucí generace. Ve své diplomové práci jsem zdokumentovala pranostiky z hlediska historického a seznámila jsem čtenáře s jejich významem pro současnou generaci.

Cílem mé diplomové práce bylo zdokumentovat vyučovací proces, ve kterém se žáci s pranostikami nejen seznámili a vysvětlili si jejich význam, ale dále s nimi jako s inspirací pracovali v předmětu pracovní činnosti. Možnosti využití pranostik jsou rozsáhlé, záleží na fantazii a představivosti jak žáků, tak i pedagoga. Žáci si při výuce také obohatili svoji slovní zásobu o archaismy a historismy – výrazy, které dnes mezi lidmi již nezaslechneme.

Pranostiky přiblížily žákům dřívější soužití lidí s přírodou a představu, jak se lidé v minulosti orientovali podle přírodních změn. Praktická část mé diplomové práce je řazena do kapitol chronologicky podle ročních období a vztahuje se k jednotlivým měsícům, ke jménům svatých a k významným dnům. Výzkum ověřil, jak žáci daným pranostikám rozumějí a chápou je. Bylo zjištěno, že neznají již neužívané slovní tvary. A tak srovnání s dnešní dobou, s prostředím, kde žáci žijí, bylo pro pochopení významu žádoucí.

Pranostiky jako náměty na pracovní činnosti byly nejen velmi zajímavé, inspirativní a naučné, nýbrž i záhadné, a tak nechávaly širokou škálu pro fantazii při tvoření z tradičních i netradičních materiálů při výrobě individuálních a skupinových prací. Výrobky byly vyráběny z papíru, z textilního, drobného, přírodního materiálu, keramické hlíny vždy na zvolenou pranostiku vztahující se k danému období.

Zjištění, že si žáci pranostiky oblíbili a přijali je za své, je důkazem toho, že moje práce s pranostikami byla smysluplná. Motivace k tvořivosti, která vyšla z porozumění těmto ustáleným spojením slov, je nadějí, že pranostiky budou i nadále žáky akceptovány a předávány i dalším generacím.

RESUMÉ

Diplomová práce je zaměřena na pranostiky v pracovních činnostech na malotřídní škole. V teoretické části jsou představeny pranostiky v českých zemích v historickém kontextu, kapitola provádí od vzniku a vývoje pranostik přes datování pranostik, až po jejich dělení z různých pohledů. Dále je vymezen význam pranostik, dělení pranostik a pojem frazeologie. Poslední kapitola představuje názory žáků 1. stupně ZŠ na dané pranostiky. V závěru DP jsou uvedeny pranostiky jako náměty na pracovní činnosti pro skupinové a samostatné práce žáků.

Klíčová slova:

pranostiky, pracovní činnosti, malotřídní škola, náměty, roční období, měsíce

RESUMÉ

My diploma thesis is focused on the weather sayings in crafts at small-class elementary school. In the theoretical part there are introduced the weather sayings in the Czech countries in the historical context. That chapter guides us since originate of the weather sayings, their development, their dating and their classification from the different views. Then I describe the meaning of the weather saying and, their classification and the expression of phraseology. The last chapter introduces the opinions of pupils at primary school about the concrete weather saying. At the end of my diploma thesis are written some weather sayings which are used like the themes and suggestions for group work or the individual work in the craft lessons.

Keywords:

weather saying, manual skills, small school with composite classes, topics, season, months

SEZNAM LITERATURY

- FULKOVÁ, M., NOVOTNÁ, M., *Výtvarná výchova*, Praha: Fortuna, 1999, ISBN 80-7168-591-7.
- HONZÍKOVÁ, J., *Pracovní výchova s didaktikou*, Praha: UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA, 2015, ISBN 978-80-7452-111-9.
- JANOVEC, L., *Český rok – včera a dnes*, Říčany: SUN, s. r. o., 2021, ISBN 978-80-7567-934-5.
- KINDLOVÁ, M., BOLEDOVIČOVÁ, M., *Tradinář, Rodinný a tvořivý rok plný oslav a rituálů*, Brno: Smart Press s. r. o, 2019, ISBN 978-80-88244-06-6.
- KNIŠTOVÁ, K., *Přírodní výtvarná dílna – nápady, techniky a podobné návody na projekty inspirované přírodou*, Praha: Euromedia Group, a.s., 2019, ISBN 978-80-7617-395-8.
- KOCIÁNOVÁ, L., *Praktické činnosti*, Praha: Fortuna, 1997, ISBN 80-7168-441-4.
- KOUKAL, P., VINDUŠKA, J., *Hovory a hrátky se zvyky a svátky*, Praha: Portál, 2010, ISBN 978-80-7367-696-4(brož.).
- KÝROVÁ, A., *Keramika pro malé i větší umělce 1.*, Brno: Computer Press, 2003, ISBN 80-7226-374-9.
- KÝROVÁ, A., *Keramika pro malé i větší umělce 2.*, Brno: Computer Press, 2003, ISBN 80-7226-945-3.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., *Vývojová psychologie 2.*, aktualizované vydání, Praha: Grada, 2006, ISBN 978-80-247-1284-0.
- LINHART, J., *Slovník cizích slov pro nové století*, Český Těšín: FINIDR., 2013, ISBN 80-7382-006-4.
- LYČKOVÁ, V., KOVAŘÍKOVÁ, Z., *Pranostiky, Rokem krok za krokem*, Praha: Albatros, 2006, ISBN 80-00-01989-2.
- PEDEVILLA, P., *Tvořit se dá ze všeho!, Přírodní materiály*, Ostrava: Bookmedia s. r. o., 2014, ISBN 978-80-88036-10-4.
- PEJML, K., *Pranostiky*, Praha: Jos. R. Vilímek, 1941, 55294194.
- PŘÍKAZSKÁ, T., *Lidové tradice pro šikovné ruce*, Brno: CPress-Albatros Media, a.s., 2020, ISBN 978-80-264-3122-0.
- ŠOTTNEROVÁ, D., *Lidové tradice – Původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky*, Olomouc: Agentura Rubici, s. r. o., 2009, ISBN 978-80-7346-096-9.

- ŠOTTNEROVÁ, D., *Zima – zvyky, obyčeje, náměty, návody, pohádky, příběhy a hry*, Olomouc: Rubico, s. r. o., 2005, ISBN 80-7346-059-9.
- ŠOTTNEROVÁ, D., *Adventní čas – zvyky, obyčeje, náměty, návody, pohádky, příběhy a hry*, Olomouc: Rubico, s. r. o., 2005, ISBN 80-7346-050-5.
- ŠOTTNEROVÁ, D., *Vánoce – původ, zvyky, koledy, hry a náměty*, Třetí vydání, Olomouc: Rubico, s. r. o., 2008, ISBN 978-80-7346-090-7.
- ŠOTTNEROVÁ, D., *Velikonoce – původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*, Olomouc: Rubico, s. r. o., 2004, ISBN 80-7346-018-1.
- ŠOTTNEROVÁ, D., *Jaro – zvyky, obyčeje, náměty, návody, pohádky, příběhy a hry*, Olomouc: Rubico, s. r. o., 2007, ISBN 978-80-7346-074-7.
- ŠOTTNEROVÁ, D., *Léto a podzim – zvyky, obyčeje, náměty, návody, pohádky, příběhy a hry*, Olomouc: Rubico, s. r. o., 2006, ISBN 80-7346-066-1.
- VOTAVOVÁ, D., *Malované pranostiky*, Praha: Grada Publishing, a.s., 2018, ISBN 978-80-271-0625-7.

Seznam použitých zdrojů

- Pranostika – květen, <https://www.pranostika.cz/kveten.html>. [online]. Dostupné z: www.pranostika.cz.
- Pranostika – červen, <https://www.pranostika.cz/cerven.html>. [online]. Dostupné z: www.pranostika.cz.
- Pranostika – březen, <https://www.pranostika.cz/mesic-brezen.html>. [online]. Dostupné z: www.pranostika.cz.
- Pranostiky na říjen, <https://czechtheworld.com/pranostiky/#pranostiky-na-rijen>. [online]. Dostupné z: www.czechtheworld.com.

Seznam použité literatury – pranostiky

- KINDLOVÁ, M., BOLEDOVIČOVÁ, M., *Tradinář, Rodinný a tvořivý rok plný oslav a rituálů*, Brno: Smart Press s. r. o, 2019, ISBN 978-80-88244-06-6.
- JANOVEC, L., *Český rok – včera a dnes*, Říčany: SUN, s. r. o., 2021, ISBN 978-80-7567-934-5.
- KINDLOVÁ, M., BOLEDOVIČOVÁ, M., *Tradinář, Rodinný a tvořivý rok plný oslav a rituálů*, Brno: Smart Press s. r. o, 2019, ISBN 978-80-88244-06-6.

- LINHART, J., *Slovník cizích slov pro nové století*, Český Těšín: FINIDR., 2013, ISBN 80-7382-006-4.
- LYČKOVÁ, V., KOVAŘÍKOVÁ, Z., *Pranostiky, Rokem krok za krokem*, Praha: Albatros, 2006, ISBN 80-00-01989-2.
- PEJML, K., *Pranostiky*, Praha: Jos. R. Vilímek, 1941, 55294194.
- ŠOTTNEROVÁ, D., *Léto a podzim – zvyky, obyčeje, náměty, návody, pohádky, příběhy a hry*, Olomouc: Rubico, s. r. o., 2006, ISBN 80-7346-066-1.
- VOTAVOVÁ, D., *Malované pranostiky*, Praha: Grada Publishing, a.s., 2018, ISBN 978-80-271-0625-7.

Seznam použitých zdrojů a literatury – přílohy

- Lebka, <https://www.reflex.cz/galerie/causy/72236/svaty-vaclav-jaky-vyznam-mel-svetec-a-narodni-patron-pro-prvni-republiku-a-proc-ho-cast-naroda-odmitala?foto=5>. [online]. Dostupné z: www.reflex.cz.
- JANOVEC, L., *Český rok – včera a dnes*, Říčany: SUN, s. r. o., 2021, ISBN 978-80-7567-934-5.
- České korunovační klenoty, <http://putovnivystavy.cz/ceske-korunovacni-klenoty/>. [online]. Dostupné z: www.putovanivystavy.cz.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 – Ježek, kolektivní práce, archiv autora	29
Obr. 2 – Korunovační klenoty, kolektivní práce, archiv autora	33
Obr. 3 – Drak, kolektivní práce, archiv autora	36
Sada obr. 4 – Adventní kalendář, kolektivní práce, archiv autora.....	41
Obr. 5 – Hlava, kolektivní práce, archiv autora.....	44
Sada obr. 6 – Masopust, kolektivní práce, archiv autora.....	46
Obr. 7 – Housenka, kolektivní práce, archiv autora	49
Sada obr. 8 – Čarodějnice, kolektivní práce, archiv autora	51
Obr. 9 – Masožravá kytka, kolektivní práce, archiv autora.....	53
Obr. 10 – Včelí úl, kolektivní práce, archiv autora	56
Obr. 11 – Husa, dětská práce, archiv autora.....	57
Obr. 12 – Kulich, dětská práce, archiv autora	58
Obr. 13 – Les, dětská práce, archiv autora	60
Sada obr. 14 – Zápich, dětská práce, archiv autora	61
Sada obr. 15 – Sova, šnek, dětská práce, archiv autora.....	62
Obr. 16 – Podzimní krajina, dětská práce, archiv autora.....	63
Sada obr. 17 – Povlečení, dětská práce, archiv autora	65
Obr. 18 – Kůň sv. Martina, dětská práce, archiv autora	66
Obr. 19 – Adventní věnec, dětská práce, archiv autora.....	68
Obr. 20 – Okna, dětská práce, archiv autora	69
Obr. 21 – Mikuláš, anděl, čert, dětská práce, archiv autora	70
Obr. 22 – Andílek, dětská práce, archiv autora	71
Sada obr. 23 – Tři králové, dětská práce, archiv autora	73
Obr. 24 – Ohňostroj, dětská práce, archiv autora	74
Obr. 25 – Rukavice se sněhuláky, dětská práce, archiv autora	76
Obr. 26 – Kočka, dětská práce, archiv autora.....	77
Obr. 27 – Ptáček, dětská práce, archiv autora	79
Obr. 28 – Škraboška, dětská práce, archiv autora	80
Obr. 29 – Sněhulák „Olaf“, dětská práce, archiv autora.....	81
Obr. 30 – Slunce, dětská práce, archiv autora	82
Obr. 31 – Čápi na komíně, dětská práce, archiv autora.....	84
Sada obr. 32 – Hadi, dětská práce, archiv autora	85
Obr. 33 – Jarní strom, dětská práce, archiv autora	86
Obr. 34 – Velikonoční vejčička, dětská práce, archiv autora.....	88
Obr. 35 – Váza, dětská práce, archiv autora.....	89
Sada obr. 36 – Vařečka, dětská práce, archiv autora.....	90
Obr. 37 – Úl a včelky, dětská práce, archiv autora.....	92
Obr. 38 – Ryba, dětská práce, archiv autora.....	93
Sada obr. 39 – Květina, dětská práce, archiv autora.....	94
Sada obr. 40 – Zápich, dětská práce, archiv autora	95

PŘÍLOHY

Příloha I. – 3. 2. 1. Září – 3) 28. září – Den české státnosti

Příloha II. – 3. 2. 2. Říjen – 1) 28. října– Den vzniku samostatného československého státu

